

СЕМАНТИЗАЦИИ НА СВЕТЛИНА, МЛЯКО И СНЯГ В СТАРИЯ ЗАВЕТ

Мони АЛМАЛЕХ

1.0. ПРОТОТИПИ НА БЯЛОТО

Думите за прототипите на белия цвят – *светлина*, *мляко* и *сняг* – са основен носител на различни семантизации на идеята за светлина в Стария и Новия завет, т.е. имат вторични значения `чистота`, `Божия чистота` и пр.

Предметите прототипи осигуряват голям масив от присъствие на бял цвят и в ивритския текст, и в преводните текстове. В този смисъл и структурите, назоваващи *светлина*, *сняг* и *мляко* съхраняват след превод оригиналното внушение на ивритския текст. Може би това обяснява защо термините за бял цвят са само 32 в целия Стар завет — навярно, за да има пълна сигурност по отношение на преводните внушения, еднозначно схващани на всички езици като носители на `бял цвят` и `чистота`. В рамките на същата стратегия влизат и ТП-К — названията на конкурентите за предмети прототипи на бяло — *лен*, *вълна* и пр.

Трудът на Е. Рош е добро постижение от края на ХХ в. Далеч преди това хората си дават сметка, че думи като *зъби*, *коса*, *градушка* и пр. могат да внушават бял цвят. Това е маркирано в труда на Аталия Бренер [Бренер, 1973], посветен на цвета в библията, но като явление е забелязано далеч преди това. В Еврейска енциклопедия, излязла през 1908 г., има статия озаглавена „Степени на белота”, в която могат да се открият следи не само от теорията за прототипите, но и елементи от явлението вътрешна мотивация на думата.

1.1. КОРЕНЪТ *Алеф-Вав-Рейш* אור OT ЕЗИКОВЕДСКА ГЛЕДНА ТОЧКА - СВЕТЛИНА אור [or]. За думата *светлина* и нейните производни — *светъл*, *светла*, *светло*, *светли*, *светило*, *светилник*, *свеиц* — може да се каже следното:

1.1.1. В традиционен аспект всички посочени значения са вторични спрямо основното значение на *светлина* по словообразователни причини и защото са изведени от контекста и ситуациите.

1.1.2. От гледна точка на психолингвистиката и на когнитивния подход в езикознанието и семиотиката *светлината* е един от

прототипите за бял цвят [Рош и кол., 1976], [Лейкъф, 1987]. Другите два прототипа са *сняг* и *мляко*. Прототипите на бяло притежават общи качества - `чистота` и `белота` - които се семантизират / културизират. В българската норма за словесни асоциации тези семантизации са в центъра на нормата и това ги прави универсални значения за нецвят на думите-стимули **бял** и **светъл**. Конкретните данни за повторемостта/устойчивата поява на едни и същи лексеми като думи-асоциации в нормата за асоциации за български, френски, немски, английски, руски, таджикски и др. могат да се намерят в [Москович, 1969], [Розенцвайг, 1961], [Герганов и кол., 1984], [Алмалех, 1997-98; 2001a], [БАР, 2003].

1.1.3. В нормата за словесни асоциации, в ритуалите сватба и погребение, в езиковото съзнание и в езиковото подсъзнание са отличени и т.нар. конкуренти за прототипи (ТП-К). В библейския контекст това са *лен/висон*, *вълна*, *манна*, *белокос*, *проказа*. Семантизацията на конкурентите за прототипи се базира на същите качества както при прототипите - `чистота` и `белота`. Често семантизацията е символна и зависи от контекста [Алмалех, 1997; 2001б; 2004a].

1.1.4. Макрочервено и макробяло. Трябва да се очаква, че макрочервеното и макробялото, като членове на групата на макросветлото, имат общи вторични значения или културизации. За библейската семантизация на бялото и огъня виж в [Алмалех, 2001в; 2003a; 2004a].

1.1.5. Вторичните значения от словообразователна и антропологична гледна точка. Би трябвало да ги получават всички думи, производни на *светлина* - *светила*, *светъл*, *светли*, *светла*, *светилник*, *свец*, *светвам*, *светкавица*, *свещ* и пр. В този пункт се наблюдава междуезикова асиметрия между иврит и български език. В съвременния български език думи като *свещ* и *светвам* се схващат като част от словообразователната парадигма на *светлина*. В иврит обаче парадигмата *свещ* и *светвам* не са от корена на *светлина*. Този въпрос е разгледан подробно в [Алмалех, 2001в; 2004a], но е добре да се припомни телеграфно за проблема „семантична мотивация и картина на света“. Между иврит и български език съществува **езикова асиметрия** при *светлина-светя-светвам-освеждавам-свят-свещеник-свещник-електрическа крушка*. *Светлина* е един от предметите прототипи на бяло. В иврит, за разлика от българския език, има различни (спрямо *светлина/светя*)

корени и лексеми за обозначавање на религиозните термини *освещавам, свят, светец*. Тази парадигма се образува от корен, различен от този на *светлина* и различен от този на *светвам (лампа)*.

Проблемите на лексикалната семантика и т.нар. “вътрешна мотивация/форма на думата” или “семантична мотивация” се разглеждат от Т. Бояджиев [Бояджиев, 2002] и Р. Русинов [Русинов, 1996]. Примери като *летище* и *air-port* (букв. въздушно пристанище) са добра илюстрация как лексеми/термини с еднакво значение имат различни мотивиращи признаци. Българската словообразователна верига *СВЕТЛИНА-СВЕТА-СВЕТВАМ-ОСВЕЩАВАМ-СВЯТ-СВЕЩЕНИК-СВЕЩНИК-ЕЛЕКТРИЧЕСКА КРУШКА* сочи разлики спрямо “мотивиращи признаци” на съответните лексеми в иврит, където се осъществява от три различни корена:

Корен Алеф-Вав-Рейш אור - *светлина* אור [ор]

Електрическа крушка на иврит се образува от корена на *светлина* אור [ор], *свец* נר [нер], *свещник* מנורה [менорà], да *светя* [ле(х)айр] לְהַאִיר чрез афиксация, по типичните за семитски език начини – *електрическа крушка* נורה [нурà]. Няма нито “електричество”, нито “круши” като мотивиращи признаци. В по-старите помагала (учебници, граматика и пр.) думите נורה [нурà], מנורה [менорà] и נר [нер] се отделят в корена *Нун-Юд-Рейш* ניר. Днес е прието да се смята, че това не е самостоятелен корен, а вариант на корена *Алеф-Вав-Рейш* אור. Думите *свец* и *свещник* в българския език и иврит, също както при *светило*, съхраняват симетрични отношения. Примери и подробности за образуването на тези думи от корена אור [ор] *светлина* виж в [Алмалех, 2001в].

Да стана светъл/блестящ - от корена אור [ор]. В постройката ХИФИЛ— да дам светлина, правя да свети. Кореспондира с угаритското 'r — „да съм светъл; да светя” и академското urru „ден”. Често се явява в ПААЛ и в НИФАЛ, както и около 45 пъти в ХИФИЛ. По BibleWorks98. Означава светенето на слънцето, но метафоричната му употреба е по-честа.

Ето парадигмата на корена:

светлина [ор] אור

светлина [орà] אורה

(само в 2 Царства 4:39) — растителност, зеленчук [орà] אורח

огън [ур] אור

собств. име Урим [урйм] אוריים

светило [маор] מאור

1. светлина; 2 дупка, гнездо на змия [меурà] מאורה

светя [леор] לאור

Силно впечатлява възможността *светлината* веднъж да бъде от женски род, а друг път — от мъжки род — при това от един и същи корен — *светлина* אורה [орà] и *светлина* אור [ор]

Това е явление в иврит и е диссиметрично спрямо езиковата картина на света в българския език и спрямо българското езиково съзнание. Различните мистици (юдейски, християнски, херметици и др.), манихеите, теософите, зороастризмът, всички те могат да кажат по този повод много неща.

Съвременният иврит не пропуска да „коментира“ идеята за светлина чрез нормативно възприемане в системата на езика на вторичното спрямо *светлина* значение *щастие*. Друга вторична семантизация навлязла през вековете на равинския юдаизъм е арамейското по произход название на Петокнижието אורייתא [орайèта]. „Орайèта“ има буквално значение „Светлина“ или „Светилник, разпръскващ светлина“, а смисълът е ПЕТОКНИЖИЕТО Е ИЗТОЧНИК НА СВЕТИНА. От прегледа на трансформациите на идеята за светлина се вижда, че името „Орайèта“ е точно толкова обосновано колкото първичното име — Тора (Законник). Затова самото Петокнижие може да бъде назовавано с термин, който е производна дума на *светлина*.

1. светлина, сияние; 2. щастие	אורה ¹ נ [орà]
ост., бот. карамфил	אורה ² נ [орà]
Петокнижието/Тората	אורייתא נ [орайèта] арам.

Корен Далет-Ламед-Куф דלק

светвам (лампа) [ле(х)адлйк] פ להדליק

светвам сам [ле(х)идалàк] פ להידלק

гориво [дèлек] ז דלק

Корен Куф-Далет-Шин קדש

освещавам [кидеш] קִידֵשׁ

1. свѣтиня; свѣтост; 2. свѣт, свѣщен; [кѡдеш] קֹדֵשׁ , ל
3. храмът (в Ерусалим)

1. свѣтост; 2. божественно присѣствие; [кдушà], קִדְשָׁהּ ל
3. откъс от молитвата “Шмоне есре”, произнасяна заедно от кантора и от молещите се

1. посвещавам се; 2. освещавам (се) [(х)иткадеш] הִתְקַדְשׁ פ
освещаване [(х)иткадшут] הִתְקַדְשׁוּת ל

Важно е да се подчертае, че **всичко, което е свято се възприема като `чисто` в юдаизма.**

Второто важно за отбелязване е, че в този труд няма да се проследяват появите на корена Куф-Далет-Шин קדשׁ и на корена Далет-Ламед-Куф קלל. Това не означава, че те не трябва да се добавят към разкритите наличности на трансформацията на идеята за светлина.

Това означава, че за набор от лексеми, които в българския език се образуват от корена на светлина, в иврит се наблюдават общо три корена, които покриват денотатите и референтите на същите лексеми. Очевидно лингвистичната картина на света у носителите на иврит-езиково съзнание е различна от тази на носителите на българско езиково съзнание.

Наред с това се наблюдават няколко значения на корена на светлина, които могат да бъдат третираны като вторични, символни. Значенията растителност/зеленчук и змийска дупка са вторични като статистически показател. В същото време те не са вторични, защото в тях са втъкани монотеистични макроидеи и мотивация на лексикалната семантика, които освен монотеистични са и семито-хамитски особености.

1.1.6. Превод на ивритската дума אור [or]. На този фон, трябва изрично да се подчертае, че ивритската дума אור [or] в огромното мнозинство от случаите се превежда като светлина и по този начин между преводите и ивритския оригинал има междуезикова симетрия. Думата светлина, заедно с петте думи за огън и пламък в иврит, образува симетрични структури след превод, които напълно запазват оригиналното внушение на ивритския текст. Тъкмо обратното е при структури на корена Алеф-Далет-Мем אדם (червено, ставам червен и пр.), които са ярък пример за междуезикова диссиметрия. По тази

причина често ще се изхожда от примери за *светлина* от българския текст, което означава, че примерите са симетрични на появата и семантизацията на ивритската дума אֹר [or] в ивритския текст.

1.1.7. Отношението `бял` - `светлина` трябва да намери свои синонимни измерения в библейския текст, тъй като в нормата за словесни асоциации се наблюдават голямо множество синонимни семантики между **бял** и **светъл**.

1.1.8. Все пак не стопроцентово коренът *Алеф-Вав-Рейш* се превежда на български език като *светлина* или *свети*. Следващият пример е показателен за различие в преводите на български език на една и съща ивритска дума. В Исаия, 60:1 лексемата אֹר [orì], може да означава две неща - „моята светлина” и/или заповедното „Свети!”. Това дава възможност за различен превод. Българските преводи обаче предлагат съвсем друга дилема - „свети” или „Свети!”. Правилният превод е „Свети!”, а не „свети”. Но изразът може да се преведе и като „Стани, защото Моята светлина идва, за да стане твоя светлина” (קוּמִי אֹרִי כִּי בָא אֹרְךָ). Освен това в този стих на два пъти има думата אֹר [or] в падежна форма - אֹרִי [orì] („моята светлина” и/или заповедното „Свети!”) и אֹרְךָ [orèx] (*твоята светлина*). Второто е отразено в Библия, 2001, VUL, RST, BTP, NRS.

Исаия, 60, 1

קוּמִי אֹרִי כִּי בָא אֹרְךָ וְכָבוֹד יְהוָה עֲלֶיךָ עֲרָךְ WTT Isaiah 60:1

Библия, 2002 Стани, **свети**, защото **светлина** дойде за теб и славата Господня те осия.

Библия, 2001 Стани, **свети**, защото дойде **светлината ти** и славата Господня те осия.

“Estir”: Стани, свети, защото светлина дойде за тебе, И славата Господня те **осия**.

VUL Isaiah 60:1 surge **inluminare** quia venit **lumen tuum** et gloria Domini super te orta est

RST Isaiah 60:1 Восстань, **светись**, [Иерусалим], ибо пришел **свет твой**, и слава Господня возшла над тобою.

LXT Isaiah 60:1 φωτίζου φωτίζου Ιερουσαλημ ἦκει γάρ σου τὸ φῶς καὶ ἡ δόξα κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν

KJV Isaiah 60:1 Arise, **shine**; for thy **light** is come, and the glory of the LORD is risen upon thee. {shine...: or, be enlightened; for thy light cometh}

NRS Isaiah 60:1 Arise, shine; for **your light** has come, and the glory of the LORD has risen upon you

BTP Isaiah 60:1 Powstań! **Świeć**, bo przyszło **two światło** i chwała Pańska rozblyska nad tobą.

Вулгата се придържа към варианта, застъпен в Библия, 2001 — *inluminare*.

Примерът показва редица явления: опасността от разночетения, проблеми на омонимията (в български), възможностите за преводи със синоними. Някои български преводи предпочитат думата *виделина* срещу ивритската *светлина* אור [or]. В следващия пример, Псалми, 112:4, няма опасност от разночетения, но синонимиите винаги са възможно решение:

Псалми, 112:4

WTT Psalm 112:4 זָרַח בְּחֹשֶׁךְ אֹר לְיֹשְׁרִים חֲנוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק:

Библия, 2002 **Светлина** изгрява в тъмнината за праведните; Той е благ, милостив, и праведен.

Библия, 2001 За праведните изгрява **светлина** в тъмнината; Той е милостив и състрадателен, и праведен.

„Estir“: **Виделина** изгрява в тъмнината за праведните; Той е благ, и милостив, и праведен.

Библия, 1995 **Виделина** изгрява в тъмнината за праведните; Той е благ, и милостив, и праведен.

Библия, 1991 111:44 В тъмнината изгрява **светлина** на правите; тя е блага, милостива и праведна.

RST Psalm 112:4 Во тъме **восходит** свет правым; благ он и милосерд и праведен.

BTP Psalm 112:4 Wschodzi w ciemności jako **światło** dla prawych, łagodny, miłosierny i sprawiedliwy.

KJV Psalm 112:4 Unto the upright there ariseth **light** in the darkness: *he is* gracious, and full of compassion, and righteous .

NRS Psalm 112:4 They rise in the darkness as a **light** for the upright; they are gracious, merciful, and righteous.

1.1.9. Независимо от възможностите за разночетения при някои отделни стихове или превод със синоними в различните български версии, основното отношение между ивритския и българския текстове остава симетрията. Затова българските преводи на *светлина* אור [or] и на *светя, блестя* אור [or] няма да бъдат проследявани детайлно. Освен основното отношение на симетрия между иврит и индоевропейските езици, друга причина за симетрията е големият брой на употреба на *светлина* אור [or] — над 300. В центъра на вниманието са посочените през вековете семантизации на *светлината* и някои по-нестандартни значения и употреби на корена *Алеф-Вав-Рейш* אור, а не поименното и еднообразно проследяване на симетричното наличие на *светлина* в иврит и българските преводи.

1.1.10. Симетрични и диссиметрични значения на корена *Алеф-Вав-Рейш* אור

1.1.10.1. Няколко симетрични употреби на *светлина* אור и *светя* יאיר

Исаия, 60:3

WTT Isaiah 60:3 וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זְרוּחְךָ:

Библия, 2002 Народите ще дойдат при **светлината ти**, и царете – при бляскавата ти зора.

Библия, 2001 И народите ще дойдат при **светлината ти**, и царете – при сиянието на зората ти.

KJV And the Gentiles shall come to **thy light**, and kings to the brightness of thy rising.

Исаия, 60:19

WTT Isaiah 60:19 לֹא יִהְיֶה-לְךָ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם וּלְנֹגַהּ הַיָּרֵחַ

לְאִיֵּיֶיךָ לְךָ וְיִהְיֶה-לְךָ יְהוָה לְאוֹר עוֹלָם וְאֱלֹהֶיךָ לְתִפְאַרְתּוֹ:

Библия, 2002 Слънцето няма да ти бъде вече **светлина** денем, нито луната в сиянието си **ще ти свети**; а Господ ще ти бъде вечна **светлина** и твоят Бог – вечна слава.

Библия, 2001 Няма вече слънцето да ти бъде **светлина** денем, нито луната **да ти свети** със сиянието си, а Господ ще ти бъде вечна **светлина** и твоят Бог ще бъде славата ти.

KJV The sun shall be no more thy **light** by day; neither for brightness shall the moon **give light** unto thee: but the LORD shall be unto thee an everlasting **light**, and thy God thy glory.

Авакум, 3:4

Авакум, 3:4 וְנֹגַהּ כְּאוֹר תְּהִיָּה קַרְנֵיֶיךָ מִיָּדוֹ לּוֹ וְשֵׁם חֲבִיּוֹן עִזָּה:

Библия, 2002 Сиянието Му беше като **светлината**; лъчи се пръскаха от страната Му; и там беше скривалището на силата Му.

Библия, 2001 Сиянието Му е като **светлината**, лъчи *излизат* от ръката Му и там е скривалището на силата Му.

KJV And his brightness was as the **light**; he had horns coming out of his hand: and there was the hiding of his power.

Стандартните употреби на *светлина* и *излъчвам светлина*, както се вижда от примерите, са съчетани с някои от другите думи, внушаващи `чистота` и `белота` по пътя на макробяло: *блестя*, *блясък*, *светлина* נֹגַהּ [ногàх]; *лъчи* קַרְנֵיֶיךָ [каранàйм]; *излъчвам лъчи*;

слънце שֶׁמֶשׁ [шёмеш]; луна יָרֵחַ [йарèах]; утро, зора, разсъмване זָרַח [зарèах].

Като стандартен превод може да се приеме предаването на български език на думата אֹרַח и със *светлина*, и със *светлик*:

Йов, 18:5

WTT Job 18:5 אֹרַח רְשָׁעִים יִדְעָךְ וְלֹא־יִנָּה שְׁבוּב אֱשׁוּ:

Библия, 2002 Наистина **светлината** на нечестивия ще угасне и пламъкът на огъня му ще угасне и пламъкът на огъня му няма да свети.

Библия, 2001 Наистина **светликът** на безбожния угасва, не свети пламъкът на огъня му.

KJV Job 18:5 Yea, the light of the wicked shall be put out, and the spark of his fire **shall not shine**.

Исаия, 60, 1

WTT Isaiah 60:1 קוּמִי אֹרְחִי כִּי בָּא אֹרְחִי וְכִבְדֹּר יְהוָה עָלֶיךָ זָרַח

Библия, 2002 Стани, **святи**, защото **светлина** дойде за теб и славата Господня те осия.

Библия, 2001 Стани, **свети**, защото дойде **светлината ти** и славата Господня те осия.

“Estir”: Стани, свети, защото светлина дойде за тебе, И славата Господна те **осия**.

VUL Isaiah 60:1 surge **inluminare** quia venit **lumen tuum** et gloria Domini super te orta est

RST Isaiah 60:1 Восстань, **светись**, [Иерусалим], ибо пришел **свет твой**, и слава Господня возшла над тобою.

LXT Isaiah 60:1 φωτίζου φωτίζου Ιερουσαλημ ἦκει γάρ σου τὸ φῶς καὶ ἡ δόξα κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν

KJV Isaiah 60:1 Arise, **shine**; for thy **light** is come, and the glory of the LORD is risen upon thee. {shine...: or, be enlightened; for thy light cometh}

NRS Isaiah 60:1 Arise, shine; for your light has come, and the glory of the LORD has risen upon you

BTP Isaiah 60:1 Powstań! **Świeć**, bo przyszło twe **światło** i chwała Pańska rozbłyśka nad tobą.

1.1.10.2. Няколко дисиметрични употреби на корена *Алеф-Вав-Рейш* אֹרַח

Особен интерес в съпоставителен план представляват неизнасяни досега пред българските читатели данни за корена на *светлина* אֹרַח [or], поради връзката му с ивритски думи като *растителност/зеленчук* и *дупка/гнездо на змия, огън*, собственото име *Урим*, родното място на Авраам — град *Ур*, арахангелът *Урим*. За българския читател още по-интересни изглеждат напълно

нелогичните, дори и от гледна точка на теорията за прототипите, значения от този корен — *растителност/зеленчук* и *дупка/гнездо на змия*. Какви са тези значения — вторични или изконни, първични?

1.1.10.2.1. За *растителност, зеленчук* אֹרֶה [orà]

Трябва да се припомни, че иврит е език, в който често една дума има по две антонимни значения. Това е тълкувано от мъдреците през вековете, че Господ иска да напомня на израилтяните, че всяко явление при злоупотреба с него може да се превърне в нещо негативно.

Древните ясно са установили, че растенията без светлина не могат да виреят или да бъдат зелени. В този смисъл единствената употреба на тази дума в Стария завет е показателна, че става дума за вторично значение на *светлина*, което има лексикален тип семантизация, произтичаща от житейски установената ботаническа особеност.

1.1.10.2.2. За *дупка/гнездо на змия* מְאוּרָה [meurà]

Исаия, 11:8

אִשְׁעֵשֶׁע יוֹנֵק עַל-חֹר פֶּתֶן וְעַל מְאוּרָת צִפְעוֹנִי גְמוּל יָדוֹ הָרָה: Isaiah 11:8

Библия, 1995 Сучещо дете ще играе над дупката на аспида; И отбиено дете ще туря ръката си в **гнездото** на ехидна;

Библия, 1991 Младенец ще играе над аспидна дупка, и дете ще протегне ръката си към змийно **гнездо**;

Библия, 2001 Сукалче ще играе над дупката на пепелянка и отбито дете ще слага ръката си в **гнездото** на усойница;

Библия, 2002 Кърмачето ще играе над дупка на аспида; и отбито дете ще слага ръката си в **гнездото** на ехидна;

KJV Isaiah 11:8 And the sucking child shall play on the hole of the asp, and the weaned child shall put his hand on the cockatrice' den. {cockatrice': or, adders}

RST Isaiah 11:8 И младенец будет играть над норой аспиды, и дитя протянет руку свою на **гнездо** змеи.

Може да се каже, че в този случай става дума за контекстно зависима семантизация, а не за лексикална. Тук влияние оказва идеята за месията, т.е. това е макротекстова мотивация. Налице е и игра с буквите *Алеф* א и *Айн* ע, които също са обект на идейно разбиране от макротекстови — идеен характер.

Думата *пещера* на иврит е מְעָרָה [mearà]. Същата дума се използва и за *дупка*. Дали преписвачите през вековете не са събъркали в Книгата на Исаия מְעָרָה [mearà] с מְאוּרָה [meurà]? След

кумранските находки, където бе открита запазена цялата книга на Исая, не може да се счита, че е възможна грешка на преписвачите. Играта на светлина и тъмнина очевидно тук се предава от буквите *Алеф* א и *Айн* ע, които са „главни” действащи лица при изгонването на Адам и Ева от рая и замяната на **светлината** אור [ор] с **кожа** עור [ор], която да разделя човека от Бога. Очевидно пророк Исая е имал нещо предвид, за да напише дупката на змията с *Алеф*... Онова, което има предвид Исая е описанието на Месията. Именно от тази глава 11 са популярните представи и изрази за Месията: „ще израсте младочка/пръчка” стих 1; „вълкът ще живее с агнето” стих 6; „лъвчето ще живее с угоените и малко дете ще ги води” стих 6; „кравата и мечката ще пасат заедно, лъвът ще яде слама като говедото” стих 7 и др. Очевидно, че влиянието на Месията върху света може да се определи като „противоестествено”. Пророк Исая решава да употреби юдейската културна традиция за отношение към буквите като към живи идеи, стоящи в основата на Сътворението, и да ни демонстрира единствената в Стария завет употреба на *светлина* מְאֹרָה [меурà] като *дупка/гнездо на змия*. По този начин към свръхестествените промени, съпровождащи присъствието на Месията, могат да се добавят още две, втъкани в промяната на *пещера*; *дупка* מְעָרָה [меарà] със *светлина* מְאֹרָה [меурà]: 1. Дупката, т.е. тъмнината, става светлина. 2. Най-отровната змия престава да бъде опасност за човека.

1.1.10.2.3. Светлината като *огън* — אור [ур]

За българския читател връзката на *светлина* с града *Ур* и собственото име *Урим* е различима, стига да знае, че светлина на иврит е [ор]. Това, което впечатлява от гледна точка на теорията за прототопите и макросветлите и макротъмните цветове е наличието в иврит на думата אור [ур], която означава *огън*. Налага се тази дума да бъде разгледана по-подробно и това ще бъде направено по-нататък при макрочервеното-огън.

Юдейската писмена култура е фиксирала факта, че макробяло и макрочервено са пресечени множества по своеобразен, библейски мотивиран и семантизиран начин. Така и макробяло и макросветло са макросветли и имат синонимни семантизации. Сред големия брой думи и изрази за *огън* и *пламък* има една, която се пише по същия

начин както *светлина* אֹר [or] , но вокализацията ѝ е различна — תַּנּוּר [yp]. Исаия, 31:9 е добър пример.

1.1.10.2.3.1. אֹר [yp] и תַּנּוּר [тану̀р] като *огън*

Исаия, 31:9

וְסִלְעוּ מִמְּגוּר יַעֲבוֹר וְחֲתוּ מִנֶּסֶס שָׁרְיָו נְאֻם־יְהוָה אֲשֶׁר־אֹר WTT Isaiah 31:9
לוֹ בְצִיּוֹן וְתַנּוּר לוֹ בִּירוּשָׁלַיִם:

Библия, 2002 И крепостта му ще замине от страх и началниците му ще се смаят от знамето, казва Господ, Чийто **огън** (אֹר [yp]) е в Сион и **огнището** (תַּנּוּר [тану̀р]) Му е в Ерусалим

Библия, 2001 И канарата му ще премине от страх, и князете му ще се разтреперят от знамето, заявява Господ, Чийто **огън** (אֹר [yp]) е в Сион и **огнището** (תַּנּוּר [тану̀р]) Му – в Ерусалим.

Библия, 1991 И от страх той ще пробегне край крепостта си; и князете му ще се плашат от знаме, казва Господ, Чийто **огън** (אֹר [yp]) е на Сион и **горнило** (תַּנּוּר [тану̀р]) в Ерусалим.

Библия, 1995 И крепостта му ще замине от страх, и началниците му ще се смаят от знамето, казва Господ, чийто **огън** (אֹר [yp]) е в Сион и **огнището** (תַּנּוּר [тану̀р]) му е в Ерусалим.

Българският превод не прави изключение сред другите преводи:

KJV Isaiah 31:9 And he shall pass over to his strong hold for fear, and his princes shall be afraid of the ensign, saith the LORD, whose **fire** is in Zion, and his **furnace** in Jerusalem.

RST Isaiah 31:9 И от страха пробегнит мимо крепости своей; и князья его будут пугаться знамени, говорит Господь, Которого **огонь** (אֹר [yp]) на Сионе и **горнило** (תַּנּוּר [тану̀р]) в Иерусалиме.

Думата אֹר [yp] означава: 1. огнище; 2. печка; 3. огън; 4. светлина; Ур — родното място на Авраам — Битие, 11:28.

Думата תַּנּוּר [тану̀р] означава: 1. огнище; 2. пещ/печка; 2.а пещ / печка за готвене, 2.б. *прен.* пещ / печка, в която яростта на Бог претопява народи и царе, горнило за враговете на Бог.

Вторичното значение 2.б. — „пещ / огнище / печка, в която яростта на Бог претопява народи и царе” / „горнило за враговете на Бог” — е съпоставимо с друга старозаветна метафора — „лин за народите”, в който Бог ги мачка както се тъпче и мачка гроздето в лина.

Преводите на Исаия, 31:9 показват, че сродната на *светлина* (אור [or]) и на *огън, огнище* (אור [ur]) „печка на яростта на Бог” - תנור [танур] -, в която Той унищожава враговете Си, е преведена удачно с *горнило*. Самата дума אור [ur] е използвана да обозначи нещо по-високо от обичайното за *огън* אש [еш] за всеизгаряне. Ударението в този *огън* אור [ur], според словообразователната му връзка с אור [or], е светлината, а не топлината, цветът или формата. Светлината, която се съдържа в този вид огън, унищожава асирийците. Макросветлото-макрочервено на *пещта/огнището* תנור [танур], която е огнено място за готвене, е добавена, за да преведе читателя чрез макросветлото и макрочервеното до унищожаване на многобожните асирийци. Поради словообразователната следа спрямо самата *светлина* אור [or] те образуват „размито множество”, в което макрочервено и макросветло не само се размиват едно в друго, но и образуват набор от значения, които са общи, т.е. по семантика те не са размито множество, а са пресечено множество.

Този пример показва, че съвременната теория за макросветлото, (макробяло + макрочервено) е отразена в правописа на думите, описани току-що.

Исаия, 44:16

אֶחָד מֵעֵצָיו יִבְרָא וְאֶחָד מֵעֵצָיו יִשְׂבֹּעַ וְאֶחָד מֵעֵצָיו יִשְׂבֹּעַ וְאֶחָד מֵעֵצָיו יִשְׂבֹּעַ WTT Isaiah 44:16

וַיִּשְׂבֹּעַ אֶחָד מֵעֵצָיו וְאֶחָד מֵעֵצָיו יִשְׂבֹּעַ וְאֶחָד מֵעֵצָיו יִשְׂבֹּעַ וְאֶחָד מֵעֵצָיו יִשְׂבֹּעַ:

Библия, 2002 Една част от него той изгаря в огън, с друга част готви месо да яде, изпича печиво и се насище. Грее се и казва: Ох! Стоплих се! Видях огъня!

Библия, 2001 Половината му изгаря в огън, на половината *готви* месо да яде, изпича печиво и се насища. Грее се и казва: Оха, стоплих се, видях огън!

KJV Isaiah 44:16 He burneth part thereof in the fire; with part thereof he eateth flesh; he roasteth roast, and is satisfied: yea, he warmeth *himself*, and saith, Aha, I am warm, I have seen the fire:

RST Isaiah 44:16 Часть дерева сожигает в огне, другою частью варит мясо в пищу, жарит жаркое и ест досыта, а также греется и говорит: „хорошо, я согрелся; почувствовал огонь”.

1.1.10.2.3.2. Производните собствени имена *Ур, Урим* и *Уриел* *Ур Халдейски*

Лексемата אור [ur] не е от най-често използваните, но затова пък е забележителна, че и собственото име на родния град на патриарха Авраам — Ур (Битие, 11:28).

Ур Халдейски е град на р. Ефрат в днешен Южен Ирак. Смята се, че това е днешният Тел ел-Мукайяр, на 14 км. Западно от Насирие. „При разкопки тук са намерени останки от храм с кула (зикурат), построен от Ур Наму ок. 2150-2050 г. пр. н.е.” [БР, 1994, с. 579] Думата Ур е сродна на „асирийско-вавилонската Uri от шумерското Urim.” [РКР, 1994, с. 248] BibleWorks98 посочва по повод на това собствено име връзката му със съществителните *светлина* אור [or]; *пламък* אור [ur]; *светило* מאור [maor]; *светлина* אורה¹ [ora]; *растителност; зеленчук* אורה² [ora]; „Кореспондира с угаритско 't „да съм светъл; „да блестя” и акадското иги „ден”. Като глагол се появява често в ПААЛ (*светя, блестя светейки, осветявам*) и НИФАЛ (*ставам излъчващ светлина*), но и около 45 пъти в ХИФИЛ (*каузирам да свети*).” [BibleWorks98].

Урим אורים — един специален камък

Думата Урим, т.е. мн.ч. от [or] или [ur], е знаменателна с това, че е име на един специален камък, а е възможно да назовава и всичките дванадесет скъпоценни камъка, на нагръдника на първосвещеника — Изход, 28:30. Собствените имена и на двата специални камъка Урим и Тумим са съществителни в плуралия тантум.

Изход, 28:30

WTT Exodus 28:30 וְנָתַתְּ אֶל-חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת-הָאוּרִים וְאֶת-הַתְּמִימִם
לְפָנַי יְהוָה וְנָשָׂא אֶהְרֶן אֶת-מִשְׁפַּט בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ עַל-לֵב אֶהְרֶן בְּבֹאוֹ
עַל-לְבוֹ לְפָנַי יְהוָה תָּמִיד:

Библия, 2002 На нагръдника за отсъждане да положиш Урим и Тумим, които да бъдат на Аароновото сърце, когато влиза пред Господа; и Аарон да носи винаги *средството* за вземане на решения от израелтяните на сърцето си пред Господа.

Библия, 2001 В съдийския нагръдник да положиш и Урим и Тумим и да бъдат на сърцето на Аарон, когато влиза пред Господа, и Аарон да носи винаги съда на израилевите синове на сърцето си пред Господа.

Библия, 1991 На съдийския нагръдник положи „урим” и „тумим”, и те ще бъдат на Аароновото сърце, кога влиза в светилището пред лицето Господне; и Аарон винаги да да носи на сърцето си „съда” на Израилевите синове пред лицето Господне.

Библия, 1995 На съдебния нагръдник да положиш Уримът и Тумимът, които да бъдат на Аароновото сърце, когато влиза пред Господа; и Аарон да носи винаги съда на Израилтяните на сърцето си пред Господа.

Библия, 2001 пояснява под линия за *Урим* и *Тумим*: „Свети предмети за теглене на жребий, посредством които са се вземали решения за тежки дела, затова: съдийски нагръдник. Значението на думите *Урим* и *Тумим* е несигурно; според Септуагинта: Светлина и Правда.” [Библия, 2001, с. 28] Библейският речник дава следната информация: „Средство, чрез което Бог напътства Своя народ и особено водачите му. Фактически не се знае нищо за урим и тумим. Те изглежда са изчезнали в периода между ранната монархия и изгнанието. В случаите, когато се допитват до тях, не са отбелязани отрицателни отговори. Септуагинта превежда тези две думи с „явление и истини”, а юдейски и християнски предания сочат, че е възможен и отрицателен отговор (св. Йоан Златоуст, Маймонид). Урим и Тумим са свързани с първосвещеническите одежди. Предполага се, че са плоски предмети, носени в торбичка, откъдето се изваждат, за да дадат отговор на въпроси, зададени чрез молитва. Първосвещеникът ги носи в нагръдника си. Според учените става дума за 12 скъпоценни камъка — по броя на израилевите колена, или за две еднакви пръчици или камъчета, чрез които след молитва се разбирал Божият отговор — „да” или „не”.” [БР, 1994, с. 579]

Самите названия и двете възможности, предложени от БР са знаменателни по отношение на вторичните значения на *светлината*.

Ако се приеме хипотезата, че *Урим* и *Тумим* са 12-те скъпоценни камъка на нагръдника, това означава, че „светлина и правда”/„явление и истини” са различни цветове, в които струи светлина.

Пак според тази хипотеза, светлината, струяща през разноцветните камъни, символизира човек/хора, които с моралното си и цивилизовано поведение трябва да носят светлина на света. Това е едно широко разпространено схващане, намерило разнообразен израз в юдаизма: в популярното съчинение „Синовете на светлината и на мрака” от есейската община в Кумран; в Талмуда се казва, че всеки еврей трябва да преръне самия себе си в „обиталище/скиния” на Бога, което означава спазване на основните заповеди — Не кради, Не лъжи, Не пожелавай имота и жената на ближния и пр.

Ако се приеме другата хипотеза — че това са два отделни камъка, то това опира до забраната да израилтянинът да се допитва

до вещици и магове. Въпросите могат да бъдат задави в молитва и тогава двата камъка започват да светят, за да се вземе решение — „да” или „не”. Това е единственото възможно за евреите „гадаене”, а всичко останало е забранено. Ако цар Саул, при наличието на *Урим* и *Тумим*, се допитва до гадателка, то става ясно защо той и цялото му семейство са унищожени и на негово място помазан за юдейски цар Давид.

Една публикация в „Еврейски вести” от 2005 г. дава идея за народното, популярното разбиране за *Урим* и *Тумим*. Статията е подписана от Блага Попова, но са ползвани материали от Библията, Талмуда и различни автори, които не са цитирани, т.е. популярното разбиране е рѣба на специализираното. В популярното разбиране под формата на информация за традицията се разгрѣща цялата парадигма от вторични значения на двете имена без да се дават обяснения, защо тези семантизации са подходящи.

„*Урим* означава: светлина, яснота, огън, пламък, просветление, радост, ведрост, щастие, бодрост, откровение.

Тумим означава: пълнота, цялост, почивка, радост, щастие, честност, почтеност, невинност, преданост, завършеност.” [Попова, 2005, с. 7]

Архангел *Уриел* אֱרִיֵּל [уриѐл]

„*Уриел* е име на архангел. Един от четирите главни архангели, Михаил, Гавраил, Рафаил и Уриел, които имат власт над четирите посоки на света [Jensen, "Kosmologie der Babylonier", p. 163]. Когато са споменавани заедно четиримата, обикновено *Уриел* е на последно място, но не без някои вариации. Макар че в този квартет неговото име често е заменяно от името на друг архангел, като с това се показва разнообразието на неговата природа [*e.g.*, Fanuel, Enoch, xl. 9; Aniel, Stübe, "Jüdisch-Babylonische Zaubertexte", p.26, Halle, 1895; Nuriel, "Seder Gan 'Eden we-Gehinnom", in Jellinek, "В.Н." iii. 138]. По същия начин, той е считан за единия от седемте архангели, бидейки по този начин принц на ангелите и на Тартарус (Шеол/Хадес — *бел. авт., М.А.*), а в Енох, 2:250 неговото име е първо в списъка на ангелите. Според Кауцш [Kautzsch "Apokryphen", ii. 250], Лускен [Lusken "Michael", p. 36] и други, *Уриел* е ангелът на грѣмотевицата и земетресението, нещо повече — той е Божественият пратеник, който предупреждава сина на Ламех за края на света и го пази, скривайки го (Енох, 10:1-2). Той се проявява като капацитет в 3 Ездра, 4, където поставя за разрешаване три трудни задачи-

изпитания на пророк Ездра и го инструктира как да ги разреши. Първата задача е „иди и претегли тежината на огъня”, което е изискване, пряко свързано с понятието в неговото име *Уриел* (אל + אור = „огънят на Господ” — бел. авт., М.А.). Дериацията е от אל + אור = „светлината на Господ”, „Славата на Господ” [Kohut, "Angelologie", p. 33]. Неправилни са опитите да се идентифицира *Уриел* със зороастрийския "Hvarenah" = "слава". Втората задача, адресирана към Ездра, се отнася до водите и дълбините на моретата и на небесната твърд. С тези две „техемџт”, както и с подземния свят (Шеол/Хадес) това е в пълна хармония с Енох, 20 и значението на *Уриел* като архангел на огъня и на Геената огнена, където огънят е главният елемент. В този пасаж духът говори също с вятъра. В средновековния мистицизъм *Уриел* е представен като източник на горещината през деня и през зимата, както и като ангел, управляващ неделя като ден на седмицата, първият ден на седмицата в еврейската традиция. Това напълно се съгласува с декодиранията на неговата природа. По-късни автори вкарват неговото име в асоциация със светлина אור [or], частично пренебрегвайки фактите на текста от 3 Ездра, 4, а именно че *Уриел* инструктира (просветлява) Ездра. „Защо се нарича *Уриел*? Съобразявайки се с Петокнижието, пророците и Агиографията, чрез него Бог реализира Изкуплението и носи светлина на Израел”. (Num. R. ii. 10). Потвърждавайки тази гледна точка, много автори го идентифицират с Рафаел, архангелът, откриващ тайните (Zunz, "S.P." p. 476). Неговото име е било писано на амулети предизвикващи „просветление” на душата за учение на сакрални теми ("Sefer Raziel", p. 42b). *Уриел* е споменат в един магичен папирус (Wessely, "Griechischer Zauberpapyrus", Index, Vienna, 1888; *idem*, "Neue Griechische Zauberpapyri", Index, *ib.* 1893; Lusken, *l.c.* p. 71), и във вавилонски заклинания (Stübe, *l.c.* p. 23), докато според един френски равин от XIII в. повтарянето сутрин на името на *Уриел* десет пъти с един дъх носи добър късмет за деня (Schwab, "Vocabulaire de l'Angelologie", pp. 47, 304).” [Изидор Сингер, Лудвиг Блау, Jewish Enciclopedia].

Ако трябва да завършим темата за ангелологията, светлината и огъня, то трябва да се спомене, че архангел Гавраил също е наричан „принц на огъня”.

„Михаил е сняг, Гавраил е огън (Lüken, *l.c.* p. 55; comp. Yoma 21b, bottom)... Само в един пасаж на Талмуда Михаил е наречен принц на

огъня, а Гавраил — принцът на водата. Като принц на огъня Гавраил е също така принц на узряването на плодовете (Sanh. 95b). Като ангел, представляващ един от природните елементи, той е свързан също с металите: Гавраил е златото (цветът на огъня), Михаил е сребро (сняг), Уриел е мед (Yalk., Nadash, s.v. "Gabriel", №75). Гавраил, препасан като ковач, показва на Мойсей как да направи седмосвещника (Men. 29a). Гавраил има крила като всички ангели, но докато Михаил достига земята с един размах на крилата, то Гавраил се нуждае от двукратно размахване на крилата, за да стигне на земята (Ber. 4b, най-долу).” [Jewish Enciclopedia]

Тези цитати от Еврейска енциклопедия сочат често позоваване на Талмуда. Така е и в следващия: „Гавраил е един от четирите архангела, стоящи от четирите страни на Трона на Господ, служейки като един от пазачите на четирите страни на света (Enoch, ix. 1; comp. Kautzsch, "Die Apokryphen und Pseudepigraphen des Alten Testaments," ii. 240, note). Четирите архангела – Михаил, Гавраил, Уриел и Рафаил – често са споменавани заедно (Enoch, xl. 6, liv. 6; Sibyllines, ii. 214 *et seq.*; "Legend of Zechariah," vi. 2-6, in Lüken, "Michael: Eine Darstellung und Vergleichung der Jüdischen und Morgenländisch-Christlichen Tradition vom Erzengel Michael," p. 122, Göttingen, 1898). В други пасажии архангелите са седем, сред тях и Гавраил, но най-често е споменаван заедно с Михаил. Три архангела се явяват на Авраам (Битие, 18) - Михаил, Гавраил и Рафаил. Михаил е най-великият, защото върви по средата, Гавраил му е отдясно, а Рафаил е отляво (Yoma 37a). Михаил стои до дясната ръка на Господ, а Гавраил да лявата (Jellinek, "B. H.", v.166). В еврейската литература Михаил се явява като архангел от по-висок ранг. Гавраил има формата на човек (Данаил, 8:15; 9:21), а според Талмуда той е „човекът облечен в лен”, споменат в Езекил, 9:3 и Езекил, 10:2 (Yoma 77a).” [Jewish Enciclopedia]

От контекстно-зависимите семантизации на *светлината* (אור [ор]), на родното място на Авраам *Ур Халдейски* (אור [ур]), на *Божия огън* (אור [ур]), на Ерусалим и Сион, които са *Божията огнище/пещ* (תנור [танур]), на специалния камък *Урим* (אורים [урим]) и на архангела *Уриел* (אוריאל [уриел]) се изяснява мащабната библейска културизация и семантизация на светлината. Тази семантизация надскача и обичайните универсалии, и изброените

в библейските речници и енциклопедии, и вторичното лексикално значение в средностатистическите измерения на термина „вторично значение“. Става ясно, че макросветлото на светлината и макрочервеното на огъня не само **СА** отразени в правописа на думите, не само служат да заведат читателя до унищожаването на многобожните и неморалните. Чрез макросветлите цветове се възпитава читателят, като се ползват ясни метафори, базирани на когнитивните универсалии — прототипите за цвят. Надскачането на обичайните универсални семантизации на бялото и светлината се състои в това, че всичките послания на Библията са почти еднозначно съхраними и остават след превод, защото се опират на когнитивната универсалност, базирана на прототипите за цвят. Така се реализира възпитателен процес на цивилизоване и за знаещите, и за незнаещите семито-хамитски езици. В същото време в иврит остават онези вътрешни асоциации и „припомняния“, които са базирани на спецификата на езиковата картина на този език.

В крайна сметка на думата *светлина* и производните ѝ лексеми може да се гледа като на кохезионна осигуровка. Тя протича през текста, за да обозначи и историята на племето и семейството; и историческите сблъсъци с други народи и религиите им; и увереността в победата на монотеизма; и моралното поведение на индивида; и втъкаването на морал в правото, на което се подчинява индивида; и наказанията за престъпването на закона-морал; и моралноетичните и законовите измерения на юдаизма като начин на поведение; и общовалидните норми на поведение и начин на мислене. И това е само от пресичането на семантиката на макробялото с макрочервеното като макросветли...!

1.1.10.2.4. *Светило* מְאֹר [ма̀ор] — *светила* מְאָרֹת [меорòт]

Много често в българските преводи се използва думата *светило*, за да назове ивритските думи נִיר [нир], נֵר [нер] или מְנֹרָה [менорà]. Това са думи, които твърде често са употребени в преносен смисъл за силата и качествата на Божията и човешката духовна монотеистична сила, красота, праведност, непорочност, чистота. Превеждат се и като *светилник*. Думата מְאֹר [ма̀ор] също се превежда със *светило*, но в иврит тя обикновено обозначава небесните светила — слънце и звезди. Коренът на *светило* מְאֹר [ма̀ор] е *Алеф-Вав-Рейш* (както на светлина אֹר), а коренът на נִיר [нир], נֵר [нер] и מְנֹרָה [менорà] е *Нун-Вав-Рейш* נִיר [нур].

Ето данните от BibleWorks98 и Crosswalk Bible за *светило/a* מָאוֹר [ma'or], към които са добавени българските преводи:

Битие, 1:16

WTT Genesis 1:16 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת-הַמָּאוֹר

הַגְּדֹל לְמִשְׁשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת-הַמָּאוֹר הַקָּטָן לְמִשְׁשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים:

Библия, 2002 Бог създаде двете големи **светила**: по-голямото **светило**, за да владее деня, а по-малкото **светило**, за да владее нощта; създаде и звездите.

Библия, 2001 И Бог създаде двете големи **светила**: по-голямото **светило**, за да владее деня, и по-малкото **светило**, за да владее нощта, и звездите.

Библия, 1991 И създаде Бог двете големи **светила**: по-голямото **светило** да управлява деня, а по-малкото **светило** да управлява нощта, *създаде* и звездите.

Библия, 1995 Бог направи двете големи **светила**: по-голямото **светило**, за да владее деня, а по-малкото **светило**, за да владее нощта; *направи* и звездите.

KJV And God made two **great lights**; the greater **light** to rule the day, and the lesser **light** to rule the night: *he made* the stars also. {to rule the day...: Heb. for the rule of the day, etc.}

RST Genesis 1:16 И создал Бог два **светила** великие: **светило** большее, для управления днем, и **светило** меньшее, для управления ночью, и звезды;

Рамковата макросемантизация на *светило* מָאוֹר [ma'or] - *светила* מְאֹרֹת [me'orot] е в сравняването на слънцето, луната и звездите с Божията светлина. Доколкото небесните светила са регулярно обожествявани в политеистичното юдейско обкръжение, то Библията много често твърди, че Божията светлина е по-силна и ще измести от живота на човека ежедневните, познатите източници на светлина — небесните светила.

Езекил, 32:8

WTT Ezekiel 32:8 כָּל-מְאֹרֵי אוֹר בַּשָּׁמַיִם אֲקַדִּירָם עָלֶיךָ וְנָתַתִּי חֹשֶׁךְ

עַל-אַרְצְךָ נָאם אֲדָנִי יְהוָה:

Библия, 2002 Ще помрача над теб всичките небесни **светила** и ще покрия с тъмнина твоята земя, казва Господ Йехова.

Библия, 2001 Ще помрача над теб всички небесни **светила**, и ще положи тъмнината на земята ти, заявява Господ Бог.

“Estir”: Ще помрача над тебе всичките небесни **светила**, и ще туря тъмнина на твоята земя, казва Господ Иеова.

РБЕ посочва, че **светилата** са символ на 1. Божия народ и точно на НЕГОВИТЕ ВОДАЧИ; 2. СИМВОЛ И МЕТАФОРА НА АНГЕЛИТЕ. [*РБЕ*, 1995, с. 81]

“Estir”: Битие, 22: 16-17 16 В Себе Си се заклевам, казва Господ, че понеже си сторил това нещо и не пожали сина си, единствения си син, 17 ще те благословя

премного и ще умножа и преумножа потомството ти като небесните звезди и като пясъка на морския бряг; и потомството ти ще завладее портата на неприятелите си;

“Estir”: Йов 3:7 Когато звездите на зората пееха заедно, И всичките Божии синове възкличаваха от радост?

“Estir”: Съдии, 5:20 От небето воюваха; Звездите от пътищата си воюваха против Сисара.

1.1.10.2.4.1. Думата מְאֹר [ма̀ор], преведена като *светлина*

Псалми, 74:16

WTT Psalm 74:16 לֵךְ יוֹם אֶף-לֶךָ לַיְלָה אֶתָּה הַכִּינֹתָ מְאֹר וְשֶׁשׁ:

Библия, 2002 Твой е денят, Твоя е нощта! Ти си приготвил **светлината** и слънцето.
Библия, 2001 Твой е денят, Твоя е и нощта! Ти си приготвил **светлината** и слънцето.

В този псалм на Асаф се препотвърждава юдейското разбиране, че слънцето и светлината са две различни неща, които Бог е сътворил.

Псалми, 90:8

WTT Psalm 90:8 (שָׁתָּה) עֲוֹנֹתֵינוּ לְנִגְדָךָ עָלְמָנוּ לְמְאֹר פְּנִיךָ:

Библия, 2002 Положил си беззаконията ни пред Себе Си, тайните ни грехове – в **светлината** на лицето си.

Библия, 2001 поставил си безчестията си ни пред Себе си, тайните ни грехове – в **светлината** на лицето си.

В този стих לְמְאֹר [лимедор] буквално означава „за светилото”.

1.1.10.2.4.2. Думата מְאֹר [ма̀ор], преведена като *за осветление*

Преводът на מְאֹר [ма̀ор] със *за осветление* е добър за български език. В иврит обаче не винаги зад българското *за осветление* стои едно и също симетрично съчетание от думи. Веднъж това е напълно симетричното לְמְאֹר [лъама̀ор] или לְמְאֹר [лема̀ор], а друг път е изразът „масло за светилата/светлината” (שֶׁמֶן הַמְּאֹר):

Изход, 39:37

WTT Exodus 39:37 אֶת-הַמְּנֹרָה הַשְּׂהֻרָה אֶת-נִרְתִּיהָ נִרְתַּת הַמְּעֻרְכָה

וְאֶת-כָּל-כִּלְיֶיהָ וְאֵת שֶׁמֶן הַמְּאֹר:

Библия, 2002 светилника от чисто злато, светилата, които трябваше да се наглеждат, всичките му прибори и елея **за осветлението**.

Библия, 2001 светилника от чисто злато, светилата му - светилата, които трябва да се наглеждат, всичките му принадлежности и маслото **за осветлението**.

“Estir”: чистозлатния светилник, светилата му - светилата, които трябваше да се нагледват, всичките му прибори, и маслото **за осветлението**.

Исход, 35:28

WTT Exodus 35:28 וְאֶת־הַבֶּשֶׂם וְאֶת־הַשָּׁמֶן לְמִאֹר לְמִשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסִּמִּים:

Библия, 2002 и ароматите, и елея **за осветление**, и на мирото за помазване, и за благоуханния тамян.

Библия, 2001 и ароматите, и маслото **за осветление**, и за маслото за помазване, и за благоуханния тамян.

“Estir”: и ароматите, и маслото **за осветление**, и за мирото за помазване, и за благоуханния тамян.

Исход, 27:20

WTT Exodus 27:20 וְאֶת־הַתְּצִיָּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָקְחוּ אֵלֶיךָ שָׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמִאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

Библия, 2002 и ти заповядай на израелтяните да ти донасят елей първоток, чист, **за осветление**, за да горят винаги светилата.

Библия, 2001 И да за заповядаш на израилевите синове да ти донасят чисто маслиново масло първоток **за осветление**, за да горят светилата постоянно.

RST Exodus 27:20 И вели сынам Израилевым, чтобы они приносили тебе елей чистый, выбитый из маслин, **для освящения**, чтобы горел светильник во всякое время.

В иврит предлогът *за* לְ [ле-] / [ля-] се пише слято с думата, към която се отнася, а огласяването е в зависимост от фонетичното обкръжение - לְמִאֹר [льамаðp] [лемедðp].

1.1.10.2.5. *Светило, светилник, свещ с корен Нун-Вав-Рейш* נֵר [нир]; נֵר [нер]. В по-съвременните разбирания коренът *Нун-Вав-Рейш* נֵר не се различава, а се приема за вариант на корена *Алеф-Вав-Рейш*.

Думите נֵר [нир] и נֵר [нер] са използвани 49 пъти в СЗ. Стандартният превод на тези думи е *светило* и *светилник*, а в съчетание с предлога *за* — *за осветление*:

Исход, 27:20

WTT Exodus 27:20 וְאֶת־הַתְּצִיָּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָקְחוּ אֵלֶיךָ שָׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמִאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

Библия, 2002 и ти заповядай на израелтяните да ти донасят елей първоток, чист, за осветление, за да горят винаги **светилата**.

Библия, 2001 И да за заповядаш на израилевите синове да ти донасят чисто маслиново масло първоток за осветление, за да горят **светилата** постоянно.

RST Exodus 27:20 И вели сынам Израилевым, чтобы они приносили тебе елей чистый, выбитый из маслин, для освещения, чтобы горел **светильник** во всякое время.

Притчи, 6:23

WTT Proverbs 6:23 כִּי נֵר מְצִנָּה וְתוֹרָה אֹר וְדָרָךְ חַיִּים תּוֹכַחֹת מוֹסֵר:

Библия, 2002 Защото заповедта *им* е **светилник** и наставлението *им* е светлина, и поучителните *им* изобличения са път към живот.

Библия, 2001 Защото заповедта е **светилник** и законът – светлина, и поучителните изобличения са път на живот.

RST Proverbs 6:23 ибo заповедь есть **светильник**, и наставление - свет, и назидательные поучения - путь к жизни.

2 Царства, 22:29

WTT 2 Samuel 22:29 כִּי־אֲתָהּ נִרְיִי יְהוָה וַיְהִי נִגִּיתָ חֹשֶׁךְ:

Библия, 2002 Защото Ти, Господи, си **светилник** мой; и Господ ще озари тъмнината ми.

Библия, 2001 Ти си мой **светилник**, Господи; Господ озарява тъмнината ми.

KJV 2 Samuel 22:29 For thou *art* my **lamp**, O LORD: and the LORD will lighten my darkness. {lamp: or, candle}

RST 2 Samuel 22:29 Ты, Господи, **светильник** мой; Господь просвещает тьму мою.

Псалм, 18:29

WTT Psalm 18:29 כִּי־אֲתָהּ תֹאִיר נִרְיִי יְהוָה אֱלֹהֵי נִגִּיתָ חֹשֶׁךְ:

Библия, 2002 Защото Ти ще запалиш **светилото** ми; Господ, Бог мой, ще озари тъмнината ми.

Библия, 2001 Защото Ти правиш **светилото** ми да свети; Господ, Бог мой, озарява тъмнината ми.

KJV Psalm 18:28 For thou wilt light my candle: the LORD my God will enlighten my darkness. {candle: or, lamp}

RST Psalm 18:28 Ты возжигашь **светильник мой**, Господи; Бог мой просвещает тьму мою.

Словосъчетанието **נִרְיִי יְהוָה** [нирèй йехòва] е „смихут” и се състои от думите **светилник** **נֵר** [нир] и **Йехова** **יְהוָה** [йехòва]. То често се среща в СЗ и има статус на устойчиво словосъчетание, означаващо буквално „светилниците на Йехова”. Обикновено тези светилници са вътре, в душата на индивида.

Друг устойчив израз е **נֵר תְּמִיד** [нер тамйд], превездан точно толкова устойчиво с „(за да горят) **винаги светилата**”.

Предходните примери дават идея за значението на думите **נֵר** [нир] и **נֵר** [нер], които означават в библейски иврит: 1. светилник; 2. лампа. В съвременния иврит думата **נֵר** [нер] означава *свещ*.

Думите נִיר [нир] и נֵר [нер] означават малка чашка, съдържаща дървено масло и фитил, за да осигуряват светлина. Различните форми и начини на изработка на тези чашки служат на археолозите за датировка на дадена находка. Според Гезениус коренът на נִיר [нир] и נֵר [нер] е *Нун-Вав-Рейш* נור. „Глаголът от този корен е נִיר [нир] и означава *разрохквам (пръст с рало)*. Смятам, че този корен произлиза от ХИФИЛ постройка на глагола נור [нур], така че предложението ми е да се разбира като *правя полето да блести*. Съществителното נִיר [нир] има две значения: 1. *светилник, лампа*; 2. *поле, което е току-що култивирано*.” [Гезениус, 1996, с. 548]. За корена נור [нур] Гезениус пише:

„Смята се, че נור [нур], както и в арабски, означава *давам светлина*. Този корен оформя значенията на думата נָהַר [nà(x)ar]. Сродни на נָהַר [nà(x)ar] са:

тека, разливам; потичам נָהַר [на(x)àr]

Вторичното значение на глагола в СЗ е „взаимовлияние между различните народи”.

река; поток נָהַר [nà(x)ar]

Арамейска употреба на נָהַר [на(x)àr] *светя, блестя, давам светлина* влиза и в иврит. Вторично значение „да бъда щастлив, да бъда радостен от светлината на щастливо лице”. Виж светлина אור [or].” [Гезениус, 1996, с. 537]

светила נֵר [нерòт]; *нейните светила* נֵרֹתֶיהָ [нерòтийа]

Исход, 39:37

WTT Exodus 39:37 אֶת־הַמְנֹרֶה הַטְּהֻרָה אֶת־נֵרֹתֶיהָ נֵרֹת הַמַּעֲרֹכָה וְאֶת־כָּל־כְּלֵיהָ וְאֵת שָׁמֶן הַמָּאֹר:

Библия, 2002 светилника от чисто злато, **светилата**, които трябваше да се наглеждат, всичките му прибори и елея за осветлението.

Библия, 2001 светилника от чисто злато, **светилата** му - **светилата**, които трябва да се наглеждат, всичките му принадлежности и маслото за осветлението.

“Estir”: чистозлатния светилник, **светилата** му - **светилата**, които трябваше да се наглеждат, всичките му прибори, и маслото за осветлението.

Производна от נִיר [нир] / נֵר [нер] е думата *свещник* מְנֹרֶה [менорà]. Достатъчно често מְנֹרֶה [менорà] и נִיר [нир] / נֵר [нер] се

превеждат с една дума — *светилник*. Това не означава, че срещу всяка българска дума *светилник* в иврит стои една и съща дума.

1.1.10.2.5.1. Свещник със седем свещи - מְנוֹרָה / מְנוֹרָה [менорà]

Първият пример е когато в иврит стои *свещник* מְנוֹרָה [менорà], а в български - *светилник*. От предишните примери се вижда добре, че достатъчно често נִיר [нир] / נֵר [нер] се превеждат именно с думата *светилник*.

Изход, 39:37

אֶת־הַמְנוֹרָה הַשְּׁהָרָה אֶת־נִרְתֶּיהָ נִרְתַּת הַמְעַרְכָּה וְאֶת־כָּל־כְּלֵיהָ וְאֵת שָׁמֶן הַמָּאֹר:
WTT Exodus 39:37

Библия, 2002 **светилника** от чисто злато, светилата, които трябваше да се наглеждат, всичките му прибори и елея за.

Библия, 2001 **светилника** от чисто злато, светилата му - светилата, които трябва да се наглеждат, всичките му принадлежности и маслото за осветлението.

“Estir”: чистозлатния **светилник**, светилата му - светилата, които трябваше да се наглеждат, всичките му прибори, и маслото за осветлението.

Що е менора?

Съгласно Изход 25:31 седмосвещникът е даден на Мойсей от Бог на планината Синай. Свещникът трябва да се направи от един излят къс злато. Формата му е декодирана в кабалистичната традиция. Седемте гранки и трите места на съединяване представят обединения и непроменящ се свят на десетте сефирот. Гранките отляво на центъра символизират Колоната на Строгостта, а тези отдясно - Колоната на Милосърдието. В центъра е Колоната на Равновесието. Качествата на трите колони се балансират помежду си.

Лява и дясна колони

Трите десни гранки на свещника съставят Колоната на Милосърдието, левите съставят Колоната на Строгостта. Колоната на Милосърдието се състои от трите десни сефирот - Хохма (Мъдрост), Хесед (Милосърдие), Ница(х) (Вечност или Победа). Те са постоянно разширяващи се и са в баланс със срещуположните сили на Колоната на Строгостта. Колоната на Строгостта се състои от трите леви сефирот - Бина(х) (Разбиране), Геура(х) (Правосъдие) и Ход (Отражение или Слава).

Централната Колона

Сефиротите, ситуирани в центъра се наричат Колоната на Равновесието. В седмосвещника това е Стъблото. От дясната страна е Колоната на Милосърдието, която символично се разширява. От

лявата страна е Колоната на Строгостта, която символично се ограничава. Божествената воля е изразена в Колоната на Равновесието, която държи всичко в равновесие и организира сефиротите в тяхната йерархия.

Шеста и девета Сефирот

Трите точки на съединяване в централната Колона отгоре надолу са; Даат (Познанието - Даат не се смята за сефира, а ако се приеме за такава е единадесета), Тиферет (Красота), шестата сефира и Йесод (Основа), деветата. Макар, че Даат, Познанието, ще отмре, Даат символизира празнотата, където абсолютното може да влезе чрез воля. Тиферет, над която се носи Светият Дух е сърцето на сърцата, в което пребивават същините на нещата. А Йесод е основата на всичко, което съществува. У хората тя представя егото, основата на съзнанието.

Ница(х), седмата сефира

Ница(х) (Вечност), е третото качество на Колоната на Милосърдието. Традиционно е превеждана като Победа. Представя разширяването на Божиите войнства и активността, инстинктивността и импулсивността като качества на човека.

Ход, осмата сефира

Ход (Отражение) е най-нискостоящото в системата на сефирот качество на Колоната на Строгостта. Традиционно превеждана като Прекрасния, тя означава и контролиращата роля на небесните войнства, и пасивните, познавателни качества на човешките същества.

Йерархията

Божествената активност при сътворяването се визуализира във вид на сияние на светлина, структурирана в сефирот. Това изразява божествените качества, които са във вечно равновесие и съставят всичко съществуващо.

Символиката на седмосвещника-светилник е колкото популярна, толкова и точно фиксирана в Стария и Новия завет, т.е. извън кабалистичната трактовка.

Господ нарежда на Мойсей да сложи един седмосвещник в скинията. Седемте свещи символизират Божието съвършенство и водачеството Му за неговите хора. Смъртта на Давид е представена като загасване на светилника на Израел. Затова, той е виждан като един от водачите на Израел към състояние на благословеност [нұах]. В замяна Давид споделя, че Бог е неговият светилник (2 Царства,

22:29), т.е. Този Който осветява неговия път през тъмнината (сравни Йоан 3:20-21) и го води към състояние на благословеност [нұах]; сравни Притчи, 13:9; Йов, 29:3. В Псалм, 119:105 (сравни Притчи, 6:23) се възхвалява словото на Господ като светилник за пътя на божественото. Християнските тълкуватели различават това „водачество” на „словото” и на „светлината” като предобраз на Христос. Псалми, 132:17 използва „светилник” като символ на Месията (това е паралелно на добре известния символ на Месията като „младочка/фиданка”). Така „светилникът” е символ на Божието лично водачество и инструкции (2 Царства, 22:29) чрез Неговото Слово, чрез Неговия избран цар и, съответно, чрез Месията. Избраният от Господ за лидер трябва да води своя народ към състояние на свещеническа нация, т.е. една нация, която трябва да води другите нации към Бог със служене. В Захария, 4 пророкът говори за свещник (מְנֹרָה [менорà], заобиколен от две маслинови дървета (в оригинала тези дървета са наречени עֲלֵיָהּ [алейà], а това е думата за **всесъждения** в иврит.

BibleWorks98 нарича тези две маслинови дръвчета „чисти и неопетнени”, но неправилно говори за „източник на зехтин за светилника”. Българските библии, говорят за „чаша на светилника” / „светилник с чаша отгоре му”, край „който/която” има две маслинови дървета”. В оригинала липсва думата за *чаша*, думата за *светилник* е тази за **седмосвещник**, а двете маслинови дръвчета са наречени **всесъждение**. Употребено е на два пъти числителното име **едно** אֶחָד [exàd] (дърво):

וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִיְמִין הַגֹּלָה WTT Zechariah 4:3

וְאֶחָד עַל־שְׂמאלָהּ:

BibleWorks98, по мое мнение, неправилно отъждествява двете маслинови дървета със Светия дух.

„Символното третиране на Захария, 4:6 е не към Зоровавел, а към месианската ера, сравни Откровение Йоаново, 1:20. Този символизъм е в основата на изявленията на християните, че те са светлината на света (Матей, 5:14), чиито светилници винаги ще горят (Лука, 12:35; Филипяни, 2:15) и ще осветяват пътя на невярващите в монотеизма (Матей, 5:16) към Единия Бог.” [BibleWorks98]

Към казаното в BibleWorks98 трябва да се внесе доуточнението, че апостолите са евреи и те са неотклонно убедени, че евреите и неевреите, които вярват в Единия бог, в Месията, Божи син Исус

Христос и в Светия дух са новите избрани, новата „светлина на света”.

1.2. СЕМАНТИЗАЦИИ НА СВЕТЛИНА

Ето функционалните, вторични, символни, културизирани значения на *светлина* אור [or] в Стария завет според различни библейски речници и енциклопедии. Цитатите от българската [Библия, 2002] са добавени от мен за улеснение на читателите.

1.2.1. Според *Baker's Evangelical Dictionary of Biblical Theology* (BEDBT)

Светлината винаги се е обвързвала с премахването на тъмнината в развитието на библейската история и теология. Контрастът на светлина и тъмнина е общ при всички думи за “светлина” в Стария и Новия завет, особено при ивритската אור [or] и гръцката φω" [фос]. Буквалният контраст между метафизичното добро и зло, Бог и силите на злото, праведните вярващи и неправедните невярващи. Библията не допуска никакви внушения за възможно равенство по сила на тъмнината и Божествената светлина. Бог е абсолютният суверен, който управлява тъмнината и силите на злото.

СВЕТЛИНАТА Е БОГ И БОГ Е СВЕТЛИНА

Важността на светлината и тъмнината е представена в първите изречения на библията. В отговор на тъмнината, разстилаща се над повърхността на бездната, Господ казва/произнася/говори и светлината започва да съществува.

Битие 1:3 - И Бог каза: Да бъде светлина. И стана светлина.

Тъмнината и светлината са емоционално наситени думи в иврит. Тъмнината напомня за всичко, което е анти-Бог. Тъмнината също така символизира слабите, напр.:

Притчи Соломонови, 2, 13 - от онези, които оставят пътищата на правотата, за да ходят пътищата на тъмнината

Ако светлината представя Божественото в антитезис на злото/дяволското, асоциирано с тъмнината, естествено е библейските автори да разбират принципно Бог като светлина. Светлината символизира свещения Бог. Светлината обозначава божественото присъствие и божествена защита.

ТВЪРДА НАДЕЖДА В БОГА

Псалми, 27:1/слав. 25:1

Господ е светлината моя и избавител мой; от кого ще се боя? Господ е сила на живота ми; от кого ще се уплаша?; Исаия, 9:2.

ПРИСЪДА/НАКАЗАНИЕ

Изход, 10:21-23

21 Тогава Господ каза на Мойсей: Протегни ръката си към небето, за да настане тъмнина по Египетската земя – тъмнина, която е толкова гъста, че може да се пипа. 22 Мойсей протегна ръката си към небето; и настана гъста тъмнина по цялата Египетска земя за три дни. 23 Хората не се виждаха един друг и за три дни никой не можа да помръдне от мястото си, но в жилищата на всички израилтяни беше светло.

СМЪРТ

Псалми, 11-12 (молитва за спасяване от смъртна опасност)

11 В гроба ли ще се провъзгласява Твоето милосърдие или в мястото на погибелта верността Ти. 12 Ще се познаят ли в тъмнината чудесните Ти дела и верността Ти – в земята на забравените?; Псалми, 88:12 (по славянски Псалми, 87:12).

ЖИВОТ

Псалми, 36:9; 56:13 - 36:9 Защото у Тебе е изворът на живота, В Твоята светлина ще видим светлина; 56:13 Понеже си избавил душата ми от смърт, няма ли да избавиш и краката ми от подхлъзване, за да ходя пред Бога в светлината на живите.

СПАСЕНИЕ

Исаия, 9:2 (пророчество за бъдещ цар месия)

Народът, който ходеше в тъмнина, видя голяма светлина; на онези, които седяха в земя на мрачна сянка, им изгря светлина.

ЗАПОВЕДИТЕ = ПЪТ КЪМ ЖИВОТ

Притчи Соломонови, 6:20-23 (Съвети за избягване на грехове – предпазване от прелюбодеяние)

20 Сине мой, пази заповедта на баща си и не се отклонявай от наставлението на майка си ...23 Защото заповедта им е светилник и наставлението им е светлина, и поучителните им изобличения са път към живот

БОЖЕСТВЕННОТО ПРИСЪСТВИЕ

Изход, 10:21-23 – същият пример, където тъмнината е наказание.

21 Тогава Господ каза на Мойсей: Протегни ръката си към небето, за да настане тъмнина по Египетската земя – тъмнина, която е толкова гъста, че може да се пипа. 22 Мойсей протегна ръката си към небето; и настана гъста тъмнина по цялата Египетска земя за три дни. 23 Хората не виждаха един друг и за три дни никой не можа да помръдне от мястото си, но в жилищата на всички израилтяни беше светло.

Според (*BEDBT*) светлината сама по себе си не е Божественост, но е божествен продукт. В юдаизма и християнството някои смятат, че първосътвореното от Господ - светлината - е Самият Бог във форма на 10 сефирот и десетте връзки между тях.

ПЪРВИЯТ АКТ НА СЪТВОРЕНИЕ Е СВЕТИНА

Битие 1:3 - И Бог каза: Да бъде светлина. И стана светлина.

Тук към значенията, посочени в *BEDBT* очевидно трябва да се добави ЮДЕЙСКАТА ПРЕДСТАВА ЗА МЕСИЯТА.

В Амос, 5:18-21, антонимно на посочените дотук появи, светлината обозначава БОЖИЕТО НАКАЗАНИЕ ЗА ГРЕХОВЕТЕ НА ИЗРАИЛТЯНИТЕ - “18 Горко на онези, които желаят деня Господен! За какво ви е той? Денят Господен е тъмнина, а не светлина. 19 Както ако бяга човек от лъв и срещне мечка или си влезе в къщи, опре ръката си о стената и го ухапе змия, 20 няма ли така да бъде денят Господен? Тъмнина, а не светлина? Дори мрак, без никаква светлина?”

В целия Стар завет светлината постоянно се асоциира с Бог и Неговото слово, със спасението, с Божественото, с истината, с живота. Новият завет също отразява тези теми, така че свещеността на Бог е представена по такъв начин, че “Бог живее в непостижима светлина”. Затова първите стихове от Йоан събират в себе си Старозаветното разбиране за светлината и показват нейното събиране в Исус Христос. 33 от 72-те появи на думата φω" [фос] светлина в Новия завет са именно в евангелието на Йоан. Светлината е възкръсване на Божията любов чрез Исус Христос и проникването на тази светлина в живота на хората, обхванат от тъмнината на греха (1 Йоан, 1:5-7).

СПАСЕНИЕТО И ЛЮБОВТА ЗА ВЯРВАЩИТЕ

Това третиране на светлината като СПАСЕНИЕ И ЛЮБОВ ЗА ВЯРВАЩИТЕ се въвежда в сферата на живота, където тъмнината бива разпръсвана. Светлината носи спасение за тези, които са в тъмнина - Йов, 22:28, Псалми, 27:1, Исаия, 9:2, Матей, 4:15-16. Исус Христос е жизнена светлина, в която е животът.

Светлината притежава сили, съществени за истинския живот, доколкото “да бъда в светлина” означава просто “да живея — и вечен, и човешкия/временен живот”. Това се отнася и за двата завета. Терминът “синове/деца на светлината” е популярен и в юдаизма, и в християнството и е отнесен към вярващите.

СВЕТЛИНА ЗА СВЕТА

Бог е светлина, която се разпръсва в тъмнината на този свят. Христос идва като светлина на света, разрушавайки тъмнината на греха чрез своите деяния и кръста.

1.2.2. Според *Easton's Bible Dictionary (EBD)*

Светлината е РАЗПРЪСКВАНЕ НА БОЖИИТЕ ЗАПОВЕДИ (Битие, 1:3).

За евреите всички радостни емоции, всички приятни усещания и всички щастливи мигове обикновено са описани с представи, произтичащи от светлината:

3 Царства, 11:36

...а на сина му ще дам едно племе, така че слугата ми Давид да има винаги светилник пред мене в Ерусалим, в града, който избрах за себе си, за да настаня там името Си;

Исаия, 58:8

Тогава твоята светлина ще изгрее като зората и здравето ти скоро ще разцъфне; правдата ти ще върви пред тебе и славата Господня ще ти бъде задна стража. = `ПРОТЕКЦИЯ, ЗАЩИТА ОТ ГОСПОД ЗА ПРАВЕДНИТЕ`;

Естир, 8:16

А юдеите имаха светлина и веселия, радост и слава. = ВЕСЕЛИЕ, РАДОСТ, СЛАВА;

Псалми, 97:11 Светлина се лее за праведния и веселие – за онези, които са с прави сърца.

ИСТИНСКАТА РЕЛИГИЯ И ЩАСТИЕТО, КОЕТО ТЯ НОСИ ИМА ЗА ЕСТЕСТВЕН ПРИЗНАК СВЕТЛИНАТА

Псалми, 119:105 (119 азбучният псалм – за буквата Нун)

105 Твоето слово е светилник за краката ми и виделина за пътеката ми. 106 Заклех се и го потвърдих, че ще държа праведните Твои постановления.; Исаия, 8:20-22 - 20 Нека прибегнат при закона и при свидетелството! Ако не говорят според това слово, наистина няма зазоряване за тях. 21 Те ще минат през тази земя зле притискани и изгладнели; и когато огладнеят, ще негодуват, ще злословят царя си и Бога си. И ще погледнат нагоре. 22 после ще се взрат в земята и, ето – скръб и тъмнина, мрак на измъчване и широко разпростряла се черна нощ.

ЗАЗОРЯВАНЕ е **АНТОНИМ** на ТЪМНИНА. ТЪМНИНА = СКРЪБ, МРАК = ИЗМЪЧВАНЕ = ЧЕРНА НОЩ! ЗАЗОРЯВАНЕ е **АНТОНИМ** на СКРЪБ + ИЗМЪЧВАНЕ

ЗАЗОРЯВАНЕ е **АНТОНИМ** на ТЪМНИНА

Матей, 4:14-16 (за проповядването на Исус Христос)

14 за да се сбъдне изреченото чрез пророк Исаия, който казва: 15 Завулоновата земя и Нафталимовата земя, край езерото, отвъд Йордан, езическа Галилея; 16 народът, който седеше в тъмнина, видя голяма светлина; и на онези, които седяха в страната на мрачна сянка, на тях изгря светлина.

За СЛАВНОТО НАСЛЕДЯВАНЕ НА СПАСЕНИТЕ (За небесния/новия Ерусалим = рая)

Откровение на Йоана, 21:23-25

23 И градът нямаше нужда от слънце, нито от луна да го осветлява, защото Божията слава го осветяваше и неговото светило е Агнецът. 24 И земните племена ще ходят в неговата светлина и земните царе ще принасят в него своята слава. 25 Портите му няма да се затварят денем (а нощ няма да има там).; Колосяни, 1:12.

ГОСПОД ЖИВЕЕ В НЕПОСТИЖИМА СВЕТЛИНА

1 Тимотей, 6:16

Който сам притежава безсмъртие, обитавайки в непристъпна светлина; Когото никой човек не е видял, нито може да види; на когото да бъде чест и вечно господство. Амин.

Често светлината означава ИНСТРУКЦИИ:

Матей, 5:16

Също така нека свети вашата светлина пред човеците, за да виждат добрите ви дела и да прославят вашия Отец, Който е на небесата.; Йоан, 5:35 - Той беше

светилникът, който гореше и светеше; и вие пожелахте да се радвате за малкото време на неговата светлина.

В най-висок смисъл светлината е приложена към Христос като “СЛЪНЦЕ НА ПРАВЕДНИТЕ” — Матей, 4:2; Лука, 2:32, Йоан, 1:7-9.

Господ е стилизиран като “БАЩАТА НА СВЕТИНИТЕ”

Яков, 1:17

Всяко дадено добро и всеки съвършен дар е отгоре и слиза от Отца на светлините, у Когото няма изменение или сянка на промяна.

Йоан кръстител е дефиниран като “СВЕТИЛНИКЪТ, КОЙТО ГОРЕШЕ И СВЕТЕШЕ” - Йоан, 5:35.

АНГЕЛИ

2 Кор., 11:14

И не е чудно, защото сам сатана се преправя на светъл ангел

Верните ученици са дефинирани като “СВЕТИНАТА НА СВЕТА”

Матей, 4:15

Вие сте светлината на света. Град, поставен на хълм, не може да се укрие.

1.2.3. Според *Torrey's Topical Textbook (TTT)*

БОГ Е ЕДИНСТВЕНИЯТ ИЗТОЧНИК НА СВЕТИНА - Яков, 1:17

СВЕТИНАТА Е СЪТВОРЕНА ОТ БОГ - Битие, 1:3; Исаия, 45:7

СВЕТИНАТА Е ОТДЕЛНО ОТ ТЪМНИНАТА - Битие, 1:4

СЛЪНЦЕТО, ЛУНАТА И ЗВЕЗДИТЕ СА ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ДА ИМАТ ВРЪЗКА СЪС ЗЕМЯТА - Битие, 1:14; Йеремиа, 31:35.

Светлината се дели на:

ЕСТЕСТВЕНА Йов, 24:14; Исаия, 5:30.

ИЗКЛЮЧИТЕЛНА/ЕКСТРАОРДИНЕРНА ИЛИ ЧУДОТВОРНА. Изход, 14:20;

Псалми, 78:14; Деяния на ап. 9:3; 12:7

ИЗКУСТВЕНА. Еремиа, 25:10; Деяния, 16:29

СВЕТИНАТА КОНТАКТУВА С ТЯЛОТО ЧРЕЗ ОКОТО. Притчи, 15:30; Матей, 6:22.

Светлината е описана като: Бяло и чисто - Матей, 17:2; СВЕТЛА - Йов, 37:21; Блестяща - 2 Самуил, 23:4; Йов, 41:28; РАЗПРЪСКВАЩА СЕ - Йов, 25:3; 36:30; ПОЛЕЗНА И СКЪПОЦЕННА - Еклесиаст, 2:13; ПРИЯТНА - Еклесиаст, 11:7 - Наистина светлината е сладка и приятно е на очите да гледат слънцето; РАЗКРИВАЩА ОБЕКТИТЕ - Еклесиаст, 5:13 И има тежко зло, което видях под слънцето, а именно богатство, пазено от притежателя му за собствена вреда. ТЕОРИЯ ЗА НАДЧОВЕШКО РАЗБИРАНЕ ИЛИ БОЖИЯТА МЪДРОСТ, ВЛОЖЕНА В ТВОРЕНИЕТО, Е НЕДОСТЪПНА ЗА ЧОВЕКА - Йов, 38:19-24 - 19 Къде е пътят към обиталището на светлината? И на тъмнината, къде е мястото ѝ? 20 за да я заведеш до границата ѝ и да познаеш пътеките към дома ѝ? 21 Без съмнение, ти знаеш, защото тогава си се родил и голям е броят на твоите дни. 22 Влизал ли си в съкровищниците на снега или виждал ли си съкровищниците на градушката, 23 които пази за време на скръб, за ден на бой и на война? 24 Кой е пътят за мястото, където се разлива светлината или се разпръсва по земята източният вятър?

Илюстриращо за:

СЛАВАТА НА ГОСПОД: Псалми, 104:2, 1 Тимотей, 6:16

ЧИСТОТАТА НА ГОСПОД:

1 Йоан, 1:5

И известието, което чухме от Него и известяваме на вас, е това, че Бог е светлина и в Него няма никаква тъмнина.

МЪДРОСТТА НА БОГА ТВОРЕЦ

Данаил, 2:22

Той открива дълбоките и скрити неща; Той познава онова, което е в тъмнината; и светлината обитава в Него.

УПРАВЛЕНИЕ ОТ ГОСПОД:

Псалми, 27:1 = слав. 26:1

Господ е светлина, моя и избавител мой; от кого ще се боя? Господ е сила на живота ми; от кого ще се уплаша?;

Псалми, 36:9 = слав 35:9 - Защото в Теб е изворът на живота, и в Твоята светлина ще видим светлина. = ЖИВОТ.

ЛЮБИМЕЦ НА ГОСПОД: Псалми 4:6 (Псалм на Давид, когато бяга от сина си Авесалом) - Мнозина казват: Кой ще ни покаже доброто? Господи, издигни над нас светлината на лицето Си. = ДОБРОТО; Исаия, 2:5 - Доме яковов, елате и нека ходим в Господнята светлина. = БОЖИИТЕ ЗАПОВЕДИ.

ХРИСТОС КАТО ИЗТОЧНИК НА ЦЯЛАТА МЪДРОСТ: Лука, 2:32; Йоан, 1:4-9; 8:12; 12:46.

СЛАВАТА НА ИСУС: Деян. Ап. 9:3-5; 26:13.

ЧИСТОТАТА НА ИСУС: Матей, 17:2.

СЛОВОТО ГОСПОДНЕ И ЕВАНГЕЛИЯТА: Псалми, 119:105 - Твоето слово е светилник, за краката ми и виделина за пътеката ми. Псалми (за буквата Нун); 119:130 Изясняването на твоето слово просвещава, вразумява простите (за буквата Пе); 2 Петър, 1:19 - И така, пророческото слово става още по-достоверно за нас; и добре правите, че внимавате в него като в светило, което свети в тъмно място, докато се зазори и зорницата изгрее в сърцата ви.; 1 Петър, 2:6-9 - 6 Защото е писано в Писанието: "Ето, полагам Сион крайгълен камък, избран, скъпоценен; и който вярва в него, няма да се посрами. 7 И така, за вас, които вярвате, Той е скъпоценност, а на тези, които не вярват – "Камъкът, който отхвърлиха зидарите, Той стана глава на ъгъла", и "Камъкът, о който се спъват, и канара, в която се съблазняват"; защото се спъват о словото и са непокорни, за което бяха и определени. 9 Вие, обаче, сте избран народ, царско свещенство, свят народ, народ, който Бог придоби, за да възвестява превъзходствата на Този, който ви призова от тъмнината в своята чудесна светлина; 2 Коринтяни, 4:4; 1 Петър, 2:6-9 - 6 Защото е писано в Писанието: "Ето, полагам Сион крайгълен камък, избран, скъпоценен; и който вярва в него, няма да се посрами. 7 И така, за вас, които вярвате, Той е скъпоценност, а на тези, които не вярват – "Камъкът, който отхвърлиха зидарите, Той стана глава на ъгъла", и "Камъкът, о който се спъват, и канара, в която се съблазняват"; защото се спъват о словото и са непокорни, за което бяха и определени. 9 Вие, обаче, сте избран народ, царско свещенство, свят народ, народ, който Бог придоби, за да възвестява превъзходствата на Този, който ви призова от тъмнината в своята чудесна светлина.

СВЕЩЕНОСЛУЖИТЕЛСТВО: Матей, 5:14 Вие сте светлината на света, Град, поставен на хълм, не може да се укрие.; Йоан, 5:35 Той беше светилникът, който

гореше и светеше; и вие пожелахте да се радвате на малкото време на неговата светлина.

МЪДРИ УПРАВНИЦИ: 2 Царства, 21:17 Обаче Ависей, саруиният син, му помогна, порази филистимеца и го уби. Тогава Давидовите мъже му се заклеха: Ти няма вече да излезеш с нас на бой, да не би да изгасиш светилото на Израел.; Втора книга на царете, 23:3-4 Бог Израилев каза: Скалата Израилева ми говори: онзи, който владее над хора, нека бъде праведен. Нека бъде един, който владее със страх от Бога. 4 И ще бъде като утринната виделина, когато изгрява слънцето в безоблачна зора, като трева, която никне от земята от сиянието, което блясва след дъжда.

ДУШАТА НА ЧОВЕКА: Йов, 18:5-6 5 Наистина светлината на нечестивия ще угасне и пламъкът на огъня му няма да свети. 6 Светлината ще бъде мрак в шатъра му и светилникът при него ще изгасне.

СВЕТЦИТЕ: Лука, 16:8; Еф., 5:8; Филип., 2:15.

БЪДЕЩАТА СЛАВА НА СВЕТИИТЕ: Псалми, 97:11; Колос., 1:12.

ПОЛЗАТА ОТ МЪДРОСТТА: Притчи, 4:18-19 - 18 А пътят на праведните е като светлината на разсъмване, когато се развиделява, докато стане съвършен ден. 19 пътят на нечестивите е като тъмнината; не знаят от какво се спъват.

СЛАВАТА НА ЦЪРКВАТА: Исаия, 60:1-3 (Славата на Ерусалим и на Божия народ, Библия, 2002) 1 Стани, свети, защото светлината дойде за теб и славата Господня те осия. 2 Защото, ето, тъмнината ще покрие земята и мрак – племената; а над теб ще осияе Господ и слават Му ще ти се яви. 3 Народите ще дойдат при светлината тии царете – при бляскавата ти зора.

ВСИЧКО СТАВА ЯВНО: Йоан, 3:12; Еф., 5:13.

1.2.4. Според *The International Standard Bible Encyclopedia (ISBE)*

Светлина (רִיחַ [or] и гръцката φω" [фос]; много други думи)

1.2.4.1. Произход на светлината:

Сътворяването на светлината е решителна стъпка при сътворяването на живота. „Да бъде светлина” (Битие, 1:3) е първото произнесено нещо от Бог след като Светият дух „лети” над първичния материал, от който Той сътворява небето и земята, и която лежи, допреди изричането на думата „светлина”, в хаос, тъмнина и изоставеност. Нещо родствено, може би, на всички видове разлагаща електроматнитна активност, на раждането на изгрева, прониква в хаотичната нощ на света. Решаващото фокусиране на светлината (на 4-ия ден от Сътворението, Битие, 1:14) в слънца, звезди и слънчеви системи довежда процеса на Сътворението до завършване, както и до същностното състояние на целия органичен живот. По този начин произходът на светлината намира своето обяснение като причина в самата същност на Бог. Апостол Йоан дефинира Бог не само като олтар на светлината във всичките ѝ

ВЪЗМОЖНИ ЗНАЧЕНИЯ, но и на СВЕТЛИНАТА САМА ПО СЕБЕ СИ („БОГ Е СВЕТЛИНА” — 1 Йоан, 1:52).

1.2.4.2. Светлината е многобхватен и многозначен термин: Думата „светлина” е Божествено богата с обширност и значения. „Материален блясък” е използван в Библията като символ и синоним на всичко, което е светещо, блестящо и разпръскващо се за менталния, духовния и моралния живот на хората и ангелите. Вечният Бог, поради неговата святост и морално съвършенство, е представен като „живеещ в непостижима светлина” (1 Тимотей, 6:16). Всяка фаза на света, от първичната светлина в естествения свят до духовната слава на небесното, се намира в Светото писание.

1.2.4.2.1. ПРИРОДНА СВЕТЛИНА

СВЕТЛИНАТА НА ДЕНЯ (Битие, 1:5); СВЕТЛИНАТА НА СЛЪНЦЕТО, ЛУНАТА И ЗВЕЗДИТЕ (Битие, 1:14-18; Псалми, 74:16; 136:7; 148:3; Еклесиаст, 12:2; Откровение на Йоан, 22:5). Нейни характеристики са КРАСОТАТА, РАЗПРЪСКВАНЕТО, ПОЛЕЗНОСТТА; СВЕТЛИНАТА „РАДВА СЪРЦЕТО” — Притчи, 15:30; „СВЕТЛИНАТА Е СЛАДКА” — Еклесиаст, 11:7; БЕЗ СВЕТЛИНАТА ЧОВЕКЪТ СЕ ОБЪРКВА И Е БЕЗПОМОЩЕН — Йоан, 11:9-10; "; СВЕТЛИНАТА Е НЕЩО, КОЕТО СЕ ОЧАКВА С НЕИЗРАЗИМ КОПНЕЖ — Йов, 30:26; Псалми, 130:6; Живот, РАДОСТ, АКТИВНОСТ И ВСИЧКИ БЛАГОСЛОВИИ ЗАВИСЯТ ОТ СВЕТЛИНАТА.

Светлината и животът са почти синоними за жителите на Обетованата земя, по същия начин тъмнината е схващана като смърт. Обетованата земя е земя на светлината и слънчевото греене и по това се различава сериозно от по-северните страни. Второто (първото е смъртта на първородните) от десетте наказания за Египет е спускането на тъмнина над Египет — Изход, 10:23. Тази любов на населението към светлината намира израз и в Стария, и в Новия завет с много интензивна употреба на думата *светлина*, за да изрази всички неща, които са най-желаните и най-полезни за човека. В тази връзка има много впечатляващи и красиви езикови фигури в Библията.

1.2.4.2.2. ИЗКУСТВЕНА СВЕТЛИНА

Когато природната светлина изчезва, човекът я замества с изкуствена, колкото и те да са несравними. Древните израилтяни имали „олио за светлина” (Изход, 25:6; 35:8; Лев., 24:2). Изразът „светлина на лампа/факла” често се използва в двата завета.

1.2.4.2.3. ЧУДОТВОРНА/СВРЪХЕСТЕСТВЕНА СВЕТЛИНА

Когато второто наказание обгръща Египет — „спусна се гъста тъмнина за три дни” — египтяните са уплашени и се чувстват безпомощни, докато „всички синове на Израил имаха светлина в своите домове” — Изход, 10:23. Чудотворна е „колоната от огън”, даваща светлина на израилтяните, бягащи от фараона — Изход, 13:21; 14:20; Псалми, 78:14). Свръхестествена е светлината, която прави дрехите на Христос „бели като светлина” — Матей, 17:2. Свръхестествената, чудотворна светлина в тези и други случаи не е само символ на духовна, вътрешна светлина, но е и инструмент за разкриване и подготвяне на пътя за духовната светлина.

1.2.4.2.4. МЕНТАЛНА, МОРАЛНА, ДУХОВНА СВЕТИНА

Феноменът на природната светлина има своето съответствие във вътрешния живот на човека. Няколко лексеми се използват в тази област с езикова красота, отразявайки опит, условия и разпръскването на духовния живот. По тази причина Библията използва *светлина* главно в преносен смисъл. Заимствана от природния свят, светлината, без съмнение, разбираемо удобно описва духовните реалности. За немонотеистичния свят може да се каже, че има демаркационна линия между интелектуалното и духовното познание и просветление — образованието, което просветлява човека може да няма нищо общо с морала на човека. Това различие рядко се наблюдава в Библията, която се занимава с човека и като духовно същество, и като търси многостранна зависимост на образованието с духовността.

- Няколко пасажа разказват за СВЕТИНА, идваща главно към интелекта чрез БОЖЕСТВЕНА ИНСТРУКЦИЯ — Псалми, 119:130 — „Извисяването на Твоето слово просвещава, вразумява простите.” Също в Притчи, 6:23 „Законът е светлина.” Тук инструкцията включва и морал, и умствено, и душевно просветление.

- Морал: Йов, 24:13,16 по един изключителен начин обвързва човешкия морал с истината „13 Други са от противниците на светлината; не знаят пътищата ѝ и не стоят в пътеките ѝ. 14 Убиецът става в зори и убива сиромаша и нуждаещия се, а нощем е като крадец. ...16 В тъмнината пробиват къщи; те се затварят през деня, светлина не познават.” Исаия, 5:20 описва едно морално пропадане и слепота, която не може да различи светлината от тъмнината.

- В много случаи СВЕТИНАТА и ЖИВОТЪТ вървят заедно. ЖИВОТЪТ Е СЛЕДСТВИЕ НА СПАСЕНИЕТО, А СВЕТИНАТА Е СПАСЕНИЕ — Псалми, 27 (слав. 26): 1 „Господ е светлина моя и избавител мой; от кого ще се

боя? Господ е сила на живота ми; от кого ще се уплаша?” Преносно използвана „светлината” обозначава духовния живот, включително и просветлението, което обучава душата; интелект, съзнание, причина, воля. В морален аспект просветлението зависи изцяло от обновяването на духа — Псалми, 36:9 „Защото в Теб е изворът на живота, в Твоята светлина ще видим светлина.”; Йоан, 1:4 „В Него бе животът и животът беше светлина на хората.” Светлината е атрибут на святостта и по този начин е лично качество. Светлината на святостта е отражение на Божията светлина.

1.2.4.2.5. СВЕТЛИНАТА Е АТРИБУТ НА СВЯТОСТТА:

- БОГ

„БОГ Е СВЕТЛИНА И В НЕГО НЯМА НИКАКВА ТЪМНИНА” - 1 Йоан, 1:5. Тъмнината е универсален символ и условие за греха и за смъртта, докато светлината е символ и израз на святост. „Светлината на Израел ще бъде за огън и Святият Негов – за пламък” (Исая, 10:17); „БОГ, ЧРЕЗ СВОЕТО ПРИСЪСТВИЕ И СЛАВА Е ЗА НАС ЕДНА ЧУДЕСНА СВЕТЛИНА,” (1 Петър, 2:9); „...Този Който ви призова от тъмнината, в Своята чудесна светлина.”; СЛАВАТА НА НЕГОВАТА СВЯТОСТ Е „ВЕЧНА СВЕТЛИНА” за спасения в небесата (Исая, 60:19; Откровение, 21:23,14; 22:5).

- ХРИСТОС

Йоан, 1:1; Евр., 1:3; Йоан, 1:9. Като предсказан Месия, Христос ще бъде „...за СВЕТЛИНА НА НАРОДИТЕ...” (Исая, 42:6; Исая, 49:6) „Малко нещо е да Ми бъдеш слуга, за да възстановиш племената на Яков и за да възвърнеш опазените на Израел; ще те дам още за светлина на народите...” Сам Исус се нарича „СВЕТЛИНАТА НА СВЕТА” — Йоан, 8:12; 9:5; 12:46; КАТО СВЕТЛИНА ТОЙ Е „БОГ...В ПЛЪТ” — 1 Тимотей, 3:16; „СЛОВТО БЕ БОГ” — Йоан, 1:1; Христос като слово е важно изразяване на Бог като словото е израз на мисълта.

- ХРИСТИЯНИТЕ

Всички, които приемат и отразяват светлината на Бог и на Христос са наричани „светлина” или „светлини”. — Йоан, 5:35; Матей, 5:14; Лука, 16:8 и др.

- ЦЪРКВАТА

Цион „блести”, защото „Стани, свети, **защото светлината** дойде за теб и славата Господня те осия...” (Исая, 60:1). НЕМОНОТЕИСТИЧНИТЕ НАРОДИ ЩЕ СТАНАТ ЧАСТ ОТ СВЕТЛИНАТА НА ЦИОН — „Народите ще дойдат при светлината ти...” (Исая, 60:3). Мисията на юдаизма е да освети света и това се символизира от камъка *Урим* на нагръдника на първосвещеника. *Урим* означава *светлина* и името е множествено число на ивритската дума светлина — אור [or]. *Урим* се

използва за откровение, а *Тумим* за истината. Християнската църква е дори още по-блестяща при разпръскването на светлина от Бога и от Христос. Седемте църкви на Азия са разкрити на Йоан от Светия дух като седем златни свещника, а седемте им управители - като седем звезди. В Ефесяни, 3:21, Христос е глава на църквата, а църквата е Неговото тяло чрез което Неговата слава се проявява в света, „ЗА ДА НАКАРА ВСЕКИ ЧОВЕК ДА ВИЖДА” (Ефесяни, 3:9-10).

1.2.4.3. Светлината символизира:

- ОКОТО - "Окото е светило на тялото" – Матей, 6:22; Лука, 11:34;
- ПРЕДПАЗВАНЕ, БРОНЯ — Римляни, 13:12 „...да се облечем в оръжието на светлината”;
- ЕЖЕДНЕВНИЯТ ЖИВОТ НА ХРИСТИЯНИТЕ Е СВЕТИНА Колосяни, 1:12 „...да участваме в наследството на светлината.”;
- НЕБЕСАТА, В КОИТО АГНЕТО Е СВЕТИНА;
- ПРОСПЕРИТЕТ; ПОДПОМАГАНЕ НА БЕДНИТЕ (Естер, 8:16; Йов, 30:26) в контраст спрямо слабите, чиято „Наистина светлината на нечестивия ще угасне и пламъкът на огъня му няма да свети.” Йов, 18:5;
- РАДОСТ И ЩАСТИЕ (Йов, 3:20; Псалми, 97:11; 112:4);
- БОЖЕСТВЕНА ПОМОЩ — „Господи, издигни над нас светлината на лицето си” (Псалми, 4:6; 44:3; 89:15); помощ от царя (Притчи, 16:15);
- ЖИВОТ (Псалми, 13:3; 49:19; Йоан, 1:4).

1.2.5. Значения на светлината според *Jewish Encyclopedia (JE)*

1.2.5.1. В Библията (Стария завет)

ПЪРВИЯТ ЕЛЕМЕНТ НА СЪТВОРЕНИЕТО — Битие, 1:3; В псалм, третиращ Сътворението, Бог, преди да „простре небето като завеса” се „ОБЛИЧАШ СЪС СВЕТИНАТА КАТО С ДРЕХА И ПРОСТИРАШ НЕБЕТО КАТО ЗАВЕСА” (Псалми, 104): 2; „БАЩА НА СВЕТИНИТЕ” — Яков, 1:17; БОГ Е ФОРМИРАЩИЯТ СВЕТИНАТА И ТВОРЕЦ НА ТЪМНИНАТА — Исаия, 14:7; НИКОЙ НЕ ЗНАЕ „КЪДЕ Е ПЪТЯТ КЪМ ОБИТАЛИЩЕТО НА СВЕТИНАТА И НА ТЪМНИНАТА КЪДЕ Е МЯСТОТО Й ОСВЕН БОГ”; СВЕТИНАТА СЕ ИЗЛЪЧВА ОТ ЛИЦЕТО НА БОГ — Псалми, 4:7; 89:15; Йов, 36:30; 37:3; БОГ Е СВЕТИНА ЗА ОНЕЗИ, КОИТО ХОДЯТ В ТЪМНИНА — Исаия, 9:2; 10:17; 60:1-3; Псалми, 27:1; 36:10.

НЕБЕСНА СВЕТИНА — Предполага се, че Слънцето, луната, звездите, вобщо светилата, поставени в небесата, за да хвърлят своята светлина върху земята, получават своята светлина от небесната светлина, сътворена в първия ден на Сътворението (Битие, 1:14-17). Затова пророчеството говори за времената, когато „светлината на луната ще е като светлината на слънцето, а слънцето ще свети седем пъти по-силно, както е била светлината в седемте дни на Сътворението”

(Исая, 30:26); коментаторите, които не успяват да разберат това значение желаят да елиминират израза [ке-ор шват (х)а-йамим], означаващ „като светлината на седемте дни”...Светлината често се използва за символ на живота и радостта (Йов, 18:5-6; 38:28; Псалми, 49:20/19; 97:11; Естер, 8:16). На думата светлина е приписвано и значението ИНСТРУКЦИЯ (Псалми, 119:105; Притчи, 6:23)

1.2.5.2. В апокрифната и равинската литература

Тук светлината също има известната позиция на космическа сила. Мъдростта е представена като лъчение на вечната светлина, като неопетнено огледало на силата на Господ, като по-красива от слънцето и като по-висша от слънцето (Wisdom vii. 26, 29). Божията слава и величие са заобиколени от светлина, която Го прави невидим за съществата (Meg. 19b), равините говорят за „блясъка на Шехина(х)” (“зив (х)а-Шехина(х); Ber. 64b; Shab. 30a; B.B.10a; срв. Hag. 14b and Heb.i.3 – “блясъкът на славата”). Вярва се, че в новолунието може да се види отражение на този блясък (Sanh. 42a, “кеилу мекабель пене (х)а-Шехина(х)” = този, който вижда новата луна е като този, който поздравява Божественото Величие”). Лъчите („зив”) на мъдростта може да се открият във великите хора (Sotah ix. 15). Според космогонията на Славянския Енох (25:1-5) (Историята с архангел Адоил е описана в „Стара българска литература”, под № 11 [под ред. Петканова, 1982, с. 56] - бел. авт., М. А.). Бог е направил Адоил (Надриел?) като един страховит ангел на великата лъчезарност, чиято сила произлиза от факта, че е първото видимо нещо, произлязло от невидимото; и когато Адоил избухва на парчета се явява великата светлина; след това Бог прави за себе си Трон, на който сядат, поставяйки светлината над трона, за да стане тя основа на всички неща във върховния свят.

Първата/Първичната светлина

Подобно е „тайното учение” на равините: Първият акт на Сътворение е когато Бог се намята със светлина, докато светлината на Неговата Слава („зев надар”) осветява света от единия до другия край (Gen.R.iii.; Pirke R.El.iii.). „Светлината на първия ден била такава, че чрез нея първият човек можел да вижда света от единия до другия край; но, откривайки, че слабият човек ще произлезе от земята, Бог преместил своята светлина, за да я запази за праведниците в идващия свят” (Hag. 12a; Gen. R.l.c.). ПРОСВЕТЛЕНИТЕ получават своята светлина от искрите на тази небесна светлина, която е сто пъти по-светла от светлината, която е видима на земята

(Tan., Beha'aloteka, ed. Vuber, p. 10). Според арамейския Таргум на Исаия, 30:26 и Съдии, 5:31, светлината на бъдещето ще бъде 343 (7 x 7 x 7) пъти по силна от светлината на слънцето. Праведникът сам я иска и търси, но не и слабият, който е като прилепа в баснята, в която петелът пита „Какво е светлината на деня за тебе, който предпочиташ нощта?” (Sanh. 98b). Енох, 14:4 говори за „вечната светлина”, която се реализира във времето на месията „Великата светлина от небесата блестяла, докато Адам съгрешил; но по отношение на Съботата Бог няма да оттегли светлината преди този ден да завърши. Когато тъмнината дошла при Адам, той започнал да изпитва страх: „Няма ли отсега нататък Сатан да ме завладее?” Веднага след това Бог поставил пред него два камъка, от които Адам, като ги ударил един в друг, изкарал искри на светлина. Тогава той благословил Бога за светлината, която той добил по този начин със собствените си ръце” ('Ab Zarah 8c; Gen. R. xii.; Pesik. R. xxiii.; срв. Pirke R. El., където историята е по-различна; вж. и Агада). Господ не се нуждае от светлина. Светлината в храма е за свидетелство, че светлината на Шехина(х) е сред Израел (Men. 86b); затова в храма на Соломон прозорците са били стеснени откъм външната си страна, за да покажат символично, че светлината тече отвътре навън (Tan., Tezawweh, ed. Vuber, p. 4). Светлината, горяща пред Господ, се е уподобявала на фенер, носен от слепец, за онзи, който е зрящ; Израел трябва да помага при разпръскването на светлината на земята (Tan., Beha'aloteka, ed. Vuber, p. 5; Ex. R. xxxvi.). Когато Мойсей се ражда, къщата се изпълва със светлина; тъй като е казано за него — както светлината на Сътворението, „той е добро” (Ex. ii. 1; Sotah 12a). В ковчега Ной използва един скъпоценен камък, с който осветявал кораба. (Gen.R.xxxi.; Sanh. 108b; comp.Meg.12a). ПРАВЕДНИТЕ в този свят идват, за да светят като светлината на слънцето и звездите, всеки с различна светлина (Sifre, Второзаконие, 10, 47; Midr. Teh. към Псалми, 11:6; срв. с 1 Коринтяни, 15:41). Бог има предвид праведник от типа на Авраам, когато казва „Светлина се сее”, срв. Псалми, 97:11; Та'an. 15a; Tan., Tezawweh, ed. Vuber, p. 4); докато слаби хора като Исав/Едом са синове на тъмнината (срв. Йов, 18:5; Gen. R. ii. 111); „Праведникът, който обича Божието име ще бъде покрит с блестяща светлина” (Енох, 98:111; срв. с Данаил, 12:3 и Таргум, Съдии, 5:31: “тези които Го обичат ще бъдат като слънце”; Shab. 88b). Съответно, праведните са наричани „генерация на светлината” в контраст спрямо слабите, които са родени (облечени?) в тъмнина

(Енох, 95:11); По същия начин Новият завет използва термина „синове на светлината” (Лука, 16:8; Йоан, 12:36; Ефесеяни, 5:8; Колосяни, 1:12). СВЕТИНАТА Е СИМВОЛ НА ТОРАТА, (Meg. 16b, коментирайки Притчи, 6:23), СИМВОЛ НА ГОСПОД, (Tan., Tezawweh, ed. Buber, p. 5, коментирайки Псалми, 18:29), СИМВОЛ НА ДУШАТА (*ib.* ed. Buber, p. 4, коментирайки Притчи, 20:27). (Притчи, 20:27 „Господ казва: Ако ти съзнателно пазиш Моята светлина да гори в твоята душа, Аз ще пазя твоята светлина; ако палиш моята светлина в светилището, Аз ще запала велика светлина за тебе в бъдещето” (*ib.* ed. Buber, pp. 2, 4-5; Ex.R.xxxvi.; Lev.R.xxxi.). За съботната светлина вж. статиите Светилник и Шабат. [Кауфман, Кьолер, Jewish Enciclopedy, Light]

1.2.6. Светлината като цвят според *Jewish Encyclopedia (JE)*

1.2.6.1. Степени на светлина и светлота

1.2.6.1.1. [зак] „чист”, „ритуално чист” и се прилага в Библията към белотата на тена на лицето (Плач на Йеремия, 4:7) (Всъщност думата е צַהַר [зак̀] от [зах] חָיִל, буквално „чист”, „ритуално чист” и не се прилага само към тен на лицето. Виж раздела **Чист, чистота** — *бел. авт. М.А.*); [зах̀] „блестящ като злато” се използва за златист оттенък на косата (Левит, 13:30; 32; 36); с [музх̀], причастие в ХУФАЛ-постройка от [зах̀], се назова месинг (Ездра, 8:27); [зах] „блестящ”, „лъскав” се употребява в следните описания: за здравословен тен на лицето (Cant. 5:10), с допълнителна идея за белота, е в Плач на Йеремия, 4:7, също така за чистотата на сух, топъл климат и атмосфера (Исая, 18:4), както и за сух, топъл вятър (Йеремия, 4:11) (Тук *JE* неправилно разединява [зах] חָיִל и [зак] צַהַר, които са една и съща дума „чист”, „ритуално чист” - вж. раздела **Чист, чистота** — *бел. авт. М.А.*); [зах̀] „светлочервен”; „бял” се използва за назоваване цвета на магаре (Съдии, 5:10) (*JE* неправилно посочва [з] вместо правилното [ц] в думата צַהַר [цах̀] - *бел. авт., М.А.*).

1.2.6.1.2. [бах̀] глаголът „да бъда блестящо бял” е използван в по-късния иврит за да обозначи цвета на човешката кожа при болестно състояние (Век. 45b; срв. с Левит, 13:39); [хивх̀] „блестя”, „лъщя” е глагол, използван за бижута (Gen. R. xxxi. 11), а също със семантика „да бъда светъл” за тена на лицето (Pesik.R.xiv. [ed. Friedmann, p. 62b]); [хизх̀] „да стана златисто боядисан” [хизх̀] „ставам златен” за оперението на гълъб (Hul. 22b); [хизх̀] „ставам светъл” — за тен на лицето (Gen. R. хcvii.1); [хизх̀] „права светъл”

— за кожа (Lev. R.v.3). Арамейски [барйр] „чист” = ивритското [зак] (Таргум, Плач на Йеремия, 4:7); [зехàл] = ивритското [хизхйл] „ставам светъл” (Pesik.R.l.c.); [зехйр] „светъл” и [зехирà] „светлина”, използвани за повърхността на олющено зърно, както и за чиста прозрачна течност (Bezah14b; Kid.48b); арамейското [фазиàх] = ивритското [зах] („блестящ”, „лъскав”) (Таргум, Исаия, 18:4) и „петнист” = ивритското „пъстър” (Таргум, Захария, 6:3).” [Емил Г. Хирш, Каспар Левиас, Jewish Enciclopedy, Light].

Повечето от изброените в *JE* „степени на светлината” обикновено са за болест, тен на лицето, оттенък на косата и нямат никакви вторични значения. Вторични значения могат да се търсят при: **1.** Думата צָהָר [цахòр] („светлочервен”; „бозав”), използвана за назоваване цвета на магаре (Съдии, 5:10). В Съдии, 5:10 става дума за „реч” на жената съдия — Двора. Тя се обръща към хората да славят Господ, като включва и тези „...които яздите на бели осли” и „...които седите на меки постелки”. Очевидно Двора се обръща към по-заможните сред израилевите колена. Забележително е, че всички български преводи и издания назовават магаретата „бели”. Разлика има само по отношение пола — може да са „осли”, но и „ослици”. Вторичността тук се крие в културни особености на региона, тъй като е предсказано, че месията ще влезе в Ерусалим на бял осел. В този смисъл думата, която назовава цвета на магарето има значение. Тази тема специално е разгледана в раздела *Чист, чистота*. Важно изглежда, че това не е типичният термин за бял цвят - לָבַן [лавàн] -, а е друга дума, която всъщност може да се семантизира като „бял, който е ритуално чист”; **2.** Лексемата זָכוּ [закù] от [зах] זָךְ, буквално „чист”, „ритуално чист” (Плач на Йеремия, 4:7). Това е една от няколкото ивритски думи за `чист`, които се използват в СЗ и на които може да се гледа като на една от реализациите на трансформация на идеята за светлина с качеството `чистота`. Точно така, **по-чисти**, се превежда думата, а не както претендира *JE* - вж. коментара за този стих при *Бял* צָהָר [цахàх].

Плач на Еремия, 4:7

זָכוּ נִזְרִיָּהּ מְשֻׁלָּג צָחוּ מִחֶלֶב אֲדָמוֹ עֵצִים WTT Lamentations 4:7
מִפְּנִינִים סִפִּיר גִּזְרָתָם:

Библия, 2002 Благородните й бяха **по-чисти** от сняг, по-бели от мляко, снагата им по-червена от рубини, блестяха като сапфир;

Библия, 2001 Назиреите бяха **по-чисти** от сняг, по-бели от мляко, снагата им беше по-червена от рубин, блестяха като сапфир.

Степените на бялото, изтъкнати от Еврейската енциклопедия, са посочени по долу при Макробялото.

1.2.7. Значения на светлината в библейските речници на български език

1.2.7.1. В „Библейски речник” (БР)

„Светлина. Понятието се използва в Библията символично с него се характеризира Божието присъствие и благосклонност (Псалми, 27:1, Библия, 1991 — Псалми, 26:1; Коринтяни, 4:6). Това слага начало на етическия контраст между светлината (доброто) и мрака (злото), както е в Йоан, 3:19 и сл. Божията святост се изразява като „непристъпна светлина” (1 Тимотей, 6:16; ср. 1 Йоан, 1:5). Вярващите в него са „чада на светлината”, призовани да разпръснат светлината по света. В Евангелието на Йоан Богослов светлината се отнася по-конкретно до разкриването на Божията любов в Христос. Исус е светлината на света.” [БР, 1989, с. 493]

„Лампа, фенер, светилник (...) в СЗ лампите символизират живота, (Притчи Соломонови, 24:20), радостта, благополучието и водителството (2 Цар. 22:29; Псалми 119:105/118:105). В НЗ годните за употреба лампи символизират готовността за слушане на Бога Матей, 25:1 и сл.” [БР, 1989, 291]

От двете статии в този речник се разкриват следните вторични значения на *светлината*: БОЖИЕТО ПРИСЪСТВИЕ; БОЖИЯТА БЛАГОСКЛОННОСТ; ДОБРОТО; РАЗКРИВАНЕТО НА БОЖИЯТА ЛЮБОВ; ЖИВОТЪТ; РАДОСТТА; БЛАГОПОЛУЧИЕТО; ВОДИТЕЛСТВОТО; ГОТОВНОСТ ЗА СЛУЖЕНЕ НА БОГА.

1.2.7.2. В „Речник на библейските символи” (РБС)

В този речник, също преведен и обогатен от екип български специалисти, се наблюдават следните вторични значения на лексемите **светлина (виделина), светлини, осветлявам; светя, сияя, осиявам**, образуващи една парадигма в смислов и символен план:

„1. СИМВОЛ НА БЛАГОДАТТА НА БОГА, ОТПРАВЕНА КЪМ ВЯРВАЩИТЕ И РАЗКРИВАЩА НЕГОВАТА ЛЮБОВ, СВЯТОСТ, МОГЪЩЕСТВО, ИСТИНА И Т.Н. Числа, 6:25; Второзаконие, 33:2; Йов, 22:28; 29:3; 33:30; Псалми, 4:6; 31:16; 50:2; 67:1; 80:1, 3, 7, 19; 94:1; 119:135; Матей, 17:2; Лука, 1:79; 2:9; 11:36; Йоан, 1:5; Деяния, 12:7 в Библия, 1991 — „блесна”; 2 Петър, 1:19; 1 Йоан 2:8; 2 Коринтяни, 4:6 — в Библия, 1991 „озари”; Ефесяни, 5:14; Откровение на Йоана, 1:16; 21:11, 23.

2. СИМВОЛ НА СВЕЩЕНОТО СИЯНИЕ, КОЕТО ИЗЛЪЧВАТ АНГЕЛИТЕ, КАКТО И ИСТИНСКИТЕ ВЯРВАЩИ СЪС СВОЯ ПРАВЕДЕН ЖИВОТ. Притчи, 13:9; Исаия, 62:1 — в Библия, 1991 — „изгрее“; Данаил, 12:3; Матей, 5:16; Фил. 2:15 — в Библия, 1995 — „блестите“.

3. ПОМРАЧАВАНЕТО ИЛИ СЕКВАНЕТО НА ГРЕЕЩАТА СВЕТЛИНА СИМВОЛИЗИРА БОЖИЯ СЪД.

4. СИМВОЛ НА ДУХОВНА ИСТИНА И СВЯТОСТ. СВЪРЗАН Е ПРЕДИ ВСИЧКО С ХРИСТОС И ВЯРВАЩИТЕ, КОИТО СВИТЕДЕЛСТВАТ ЗА НЕГО ЧРЕЗ СВЯТИЯ СИ ЖИВОТ И КАТО ПРЕДСТАВЯТ ИСТИНАТА НА БЛАГОВЕСТИЕТО. Понякога се употребява в по-общ смисъл — за гласа на съвестта у всеки човек (напр. Йоан, 1:4; 9)

5. МЕТАФОРА ЗА НЕЩО, КОЕТО СЕ ОТКРИВА.” [РБС, 1995, 172-174]

При **звезди (светила)** четем:

„1. СИМВОЛ НА БОЖИЯ НАРОД И ПО ТОЧНО — НА НЕГОВИТЕ ВОДАЧИ ИЛИ ПАСТИРИ, КАКТО И СРАВНЕНИЕ, ПРЕДСТАВЯЩО МНОГОБРОЙНИТЕ КАЧЕСТВА НА ВЯРВАЩИТЕ (Битие, 22:17; 26:4; 37:9; Второзаконие, 17:10; 10:22; Неемия, 9:23; Данаил, 12:7; Фил., 2:15; Евр., 11:12; Откр., 1:16, 20; 2:1; 3:1; 12:1, 4.

2. СИМВОЛ НА АНГЕЛИТЕ (Съдии, 5:20; Йов, 38:7; Исаия, 14:13).”

Звезди на зората (утринни звезди): МЕТАФОРА ЗА АНГЕЛИТЕ (Йов, 38:7). [РБС, 1995, с. 81]

В РБС семантизациите са дадени прецизно като „символ“, „метафора“ или „метонимия“, а посоченото е сложносъставно. Може да се изведат следните опростени значения на парадигмата *светлина, светя, осиявам, светила*: БОЖИЯТА БЛАГОДАТ КЪМ ВЯРВАЩИТЕ; БОЖИЯТА ЛЮБОВ; БОЖИЯТА СВЯТОСТ; БОЖИЕТО МОГЪЩЕСТВО; БОЖИЯТА ИСТИНА; СВЕЩЕНОТО СИЯНИЕ НА АНГЕЛИТЕ; СВЕЩЕНОТО СИЯНИЕ НА ИСТИНСКИТЕ ВЯРВАЩИ СЪС СВОЯ ПРАВЕДЕН ЖИВОТ; ПРАВИ НЕЩАТА ЯВНИ.

Библейските речници, издадени на български език, са едновременно и пестеливи, и изчерпателни по отношение на посочването на всички най-важни вторични значения на парадигмата на *светлината* в СЗ.

1.2.8. Значения на светлината в *Притчи Соломонови*, 2

Извън данните от библейски енциклопедии и речници читателят може сам да разбере от целия контекст на Притчи Соломонови, 2 следното: Познанието за Бога се състои в изоставянето на пътищата на тъмнината и следване на пътищата на светлината. **Светлина** и **тъмнина** са декодирани експлицитно с дефиниции в тази глава по следния начин:

ПРИТЧИ СОЛОМОНОВИ, 2

СВЕТЛИНА =	ТЪМНИНА =
Праведните	Пътят на злото
Ходещи в незлобие	Човек, който говори извратно
Пътищата на правосъдието	На който прави удоволствие да върши зло
Пътят на светиите Си	Извратеността на злите/криви пътища
Правда	Опаки пътеки
Правосъдие	Чужда жена, забравила завета на своя Бог
Правдивост	Домът ѝ води надолу към смъртта
Всеки добър път	Пътеките ѝ водят към мъртвите
Мъдрост	
Знание	
Разсъждение	
Благоразумие	
Пътищата на живота	Никой от онези, които влизат при нея не се връща, нито стига пътищата на живота
Пътят на добрите пътеките на праведните	

Ако тъмнината е антоним на “правотата”, то светлината е синоним на “правотата” или на праведността. В този смисъл отнемането на светлината се културизира като `наказание`.

1.3. МЛЯКО בְּלֵב [халàв]

Думата בְּלֵב [халàв] означава мляко; кисело мляко/йогурт; сирене.

Млякото, заедно с меда образуват едно устойчиво словосъчетание, „мед и мляко” в Обетованата земя, което грубо казано, може да дефинираме като `МАТЕРИАЛНО И ДУХОВНО БЛАГОДЕНСТВИЕ`. Косвено тук също присъства семата `чистота`, но доколкото еврейството така и не постига нужната морална чистота, то периодите на подобно благоденствие, доколкото ги има в историята са изключение. Опозицията `бял-червен` от пророчество на Мойсей с неясна семантика в Битие, 49:12 “Очите му ще

червенеят от вино, и зъбите му ще белеят от мляко.” - *ще белеят* לָבַן [левѐн]; *като мляко* כְּחָלָב [ка-халàв].

`Плодовитост и просперитет`. Бог обещава на децата на Израел да ги води до Обетованата земя, в която „тече мед и мляко” - Изход, 3:8; 17; Второзаконие, 32:14 и др.

חֵלֶב [хѐлев] 1. мазнина от/на хора; от диви и домашни животни; 2. *прен.* най-добрата част; изобилие от продукти или земя. От същия корен на *мляко* се използва често думата *тлъстина* חֵלֶב [хѐлев] - *тлъстина*. Това не е „вегетарианската” мазнина, а с нея се означава животинската мазнина, която се използва за назоваване на тлъстините на жертвените животни за принос при приношение. Очевидно е, че те трябва да са ритуално чисти.

1.4. СНЯГ שָׁלֵג [шѐлег]

Прекрасна илюстрация за семантизация на предмет прототип и на конкурент за предмет прототип има в Исаия, 1: 18 и Псалми, 51:7:

Исаия, 1: 18

“Estir” Елате сега, та да разискваме, казва Господ: ако греховете ви са като мораво, ще станат бели като сняг; ако са румени като червено, ще станат като *бяла вълна*.” ТП — сняг, ТП-К вълна.

Псалми, 51:7

“Estir” Поръси ме с исоп, и ще бъда чист; Измий ме, и ще стана по-бял от сняг.

Думата *сняг* е популярен участник в семантизации по линията на `чистота`. Тя е участник в пращане на `НАКАЗАНИЕ КЪМ ПРИТЕЖАТЕЛИТЕ НА РИТУАЛНА И МОРАЛНА НЕЧИСТОТА` от страна на Бог или `НАКАЗАНИЕ С БОЛЕСТ ЗА ГРЯХ`. Наблюдава се в устойчивия израз „Ръката му беше прокажена, бяла като сняг”. Любопитното за този израз е, че съдържа не думата *сняг*, а глагол от същия корен - שָׁלַג [шалàг] - който трябва да се превежда като *побеля като сняг*. Това означава, че преводите не бива да отбелязват липса на някоя от думите в преводното словосъчетание, както често се прави. В Изход 4:6 текстовата семантизация на израза е друга `ГОСПОД ДАВА СИЛА НА МОЙСЕЙ ДА ПРАВИ ЧУДЕСА`: „При това Господ му каза: пъхни си ръката в пазвата. И той си пъхна ръката в пазвата; а когато я извади, ръката му беше прокажена, бяла като сняг. В случая обаче, в този стих става дума за `ДОБИВАНЕ НА БЯЛ ЦВЯТ-БОЛЕСТ ЗА НАКАЗАНИЕ`. Изразът е постоянен и се среща достатъчно често в СЗ - 4 Царства, 5 и др.

В ангелологията обикновено архангел Михаил е обвързван със снега по линия на `чистота` и `белота`.

I.5. ИЗВОДИ

I.5.1. Основната семантизация на думите *светлина*, *мляко* и *сняг* е `чистота`, `ритуална чистота`.

I.5.2. Поради голямата честота на употреба (особено на *светлина* и производните ѝ) в най различни контексти може да се приеме, че думите за прототипите на белия цвят – *светлина*, *мляко* и *сняг* – са основен носител на различни семантизации на идеята за светлина в Стария и Новия завет, т.е. имат вторични значения `чистота`, `Божия чистота` и пр.

I.5.3. Прототипите на белия цвят осигуряват голям масив от присъствие на бял цвят и в ивритския текст, и в преводните текстове. По този начин всички употреби на *светлина*, *сняг* и *мляко* позволяват след превод да се съхрани оригиналното внушение на ивритския текст.

I.5.4. Осигуряването и след превод на оригиналните внушения за `чистота` на текста на Стария завет чрез названията на прототипите за бял цвят може да служи за обяснение на факта, че термините за бял цвят (бял, белея, побелява и пр.) са само 32 в целия Стар завет. Третирането на този факт може да бъде различно. Моето мнение е, че тази езикова стратегия може да бъде схващана като елемент на сакралността на текста, тъй щото да има пълна сигурност по отношение на преводните внушения, еднозначно схващани на всички езици като носители на `бял цвят` и `чистота`. В рамките на същата стратегия влизат и ТП-К — названията на конкурентите за предмети прототипи на бяло — *лен*, *вълна* и пр.

I.5.5. Съхраняването след превод на оригиналните внушения на текста за `чистота` се извършва чрез универсалните значения на макросветло-макробяло.

I.5.6. Пророческият стил и параметри на езика включват използване на универсалии по отношение на езика на цветовете.

ЕКСЦЕРПИРАНА ЛИТЕРАТУРА

Библия, 2002: *Библия или Свещеното писание на Стария и Новия завет. Вярно и точно преведено от оригинала.* Българско

- библейско дружество със съдействието на Обединените библейски дружества - UBS. София, 2002.
- Библия, 2001: *Библия или Свещеното Писание на Стария и Новия завет. С препратки, паралелни пасажи и тематичен конкорданс. Изданието е преработка на съвременен български език на основата на българския превод на Библията от оригинални текстове, извършен от Константин Фотинов, Петко Славейков и Христовул Сичан-Тодоров, издаден за първи път през 1871 г. Вярно и точно сравнена с оригиналните текстове.* Първо издание, София, 2000, Издателство „Верен“. Второ издание. София, 2001, Издателство „Верен“. 1415 с. = Верен, 2002.
- Библия, 1995: *Библия или Свещеното Писание на Стария и Новия заветъ. Вярно и точно преведена отъ оригинала.,* Ревизирано издание, София, Придворна печатница, 1924, The Bible League, South Holland, IL 60473, Минск, PICORP, 1995, 1210 с. (957 с. + 263).
- Библия, 1992: *Библия сиреч книгите на Свещеното писание на Вехтия и Новия завет,* издава Св. Синод на Българската църква, София, 1992.
- Библия, 1991: *Библия сиреч книгите на Свещеното писание на Вехтия и Новия завет,* издава Св. Синод на Българската църква, София, 1991, 1523 с.
- Р. Библия, 1992: *Библия. Тора, Пророки, Писания и Новый Завет,* Иерусалим, Израилска асоциация по распространению Библейских Писаний. Керен Ахва Мешихит, 1026 с. (782 + 244).
- Библия, 1993: תנ"ך (תורה, נביאים, כתובים) וברית חדשה, קרן אחוה (439с. + 154с.) משיחית, הדפסה וכריכה: ינין בע"מ ת.ד. 151, ירושלים 91001 .593 צ (439 + 154)
- (תנ"ך **ТАНАХ** (Библия) - Тора (Петокнижие), Невееим (Пророци), Ктовим (Писания) и Новият завет. Керен Ахва Мешихит. Печат и редакция: Инац Ltd., Р.О.В. 151, Ерусалим 91001, 593 с. (439 + 154).
- Библия, 1940: *Библия или Свещеното Писание на Стария и Новия заветъ. Вярно и точно преведена отъ оригинала.,* Ревизирано издание, София, Придворна печатница, 1940.
- Библия, 1871: Цариграгрдското издание е по Българска он-лайн Библия.

СЪКРАЩЕНИЯ

НЗ — Нов завет
СЗ — Стар завет
ТЦ — термин за цвят
ТП — термин за прототип
ТП-К — термин за конкурент за прототип

БИБЛИОГРАФИЯ

- Алмалех, 1997: М. А л м а л е х. *Цветовете в балканския фолклор. Езикът на цветовете*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 1997, 194 с.
- Алмалех, 1997-98: М. А л м а л е х. Норма на българските словесни асоциации на термини за цвят. - В: *Български език*, 1997-98, № 2, 71-88.
- Алмалех, 2001а: М. А л м а л е х. *Цвят и слово. Психолингвистични и прагматични аспекти*. Академично издателство “Проф. Марин Дринов”, 2001, София, 194 с.
- Алмалех, 2001б: М. А л м а л е х. Сакрално четирицветие в Петокнижието. Език и национален манталитет. - В: *Съпоставително езикознание*, 2001, № 2, 64-111.
- Алмалех, 2001в: М. А л м а л е х. Макросветли и макротъмни цветове в Петокнижието. Език и национален манталитет. - В: *Съпоставително езикознание*, 2001, № 3, 57-88.
- Алмалех, 2003а: М. А л м а л е х. Семантика на бяло и черно в Стария завет. - В: *Проблеми на изкуството*, 2003, № 3, 12-20.
- Алмалех, 2003б: М. А л м а л е х. Раят ([ган еден] רַיָא רַיָא) не е червен. - В: *Съпоставително езикознание*, 2003, № 2, 87-108.
- Алмалех, 2003в: М. А л м а л е х. Внушения за син цвят и видовете небе в Петокнижието. - В: *Четения в чест на проф. Зл. Гочева. Годишник на Департамент “Средиземноморски и източни изследвания” - НБУ*. 2002, № 1. Нов български университет, София, 2003, 33-49.
- Алмалех, 2004а: М. А л м а л е х. Внушения за цвят в Петокнижието и национален манталитет. (На базата на иврит, български език и др.). - В: *Език и манталитет*. Военно издателство, София, 2004, 141-250.

- Алмалех, 2004б: М. А л м а л е х. Новият рай — Небесният/Новият Ерусалим. “Старият” [шедл] לְאֵשׁ וְלֶחֶם אֱמִיּוֹת (гей-(х)инòm) ад. - В: *Съпоставително езикознание*, 2004, № 1, 36-55.
- Алмалех 2005а: М. А л м а л е х. Огледалност и ”Печатът на Мойсей”. - В: *Сборник от доклади на Десета Ранноесенна школа по семиотика, посветена на 40 години от началото на школата Тарту-Москва - 2004*. Югоизточен център за семиотични изследвания — НБУ. София, 2005, Под печат. 13 с.
- Алмалех 2005б: Херметизъм, теософия и време. — В: *Трижди Величавия Хермес*. Военно издателство. София, 2005, 5-24. 323 с.
- БАР, 2003: *Български асоциативен речник*. Съставителство и редакция: П. Б а л т о в а, А. Е в т и м о в а, А. Л и п о в а н с к а, К. П е т р о в а. — В: *Славянски асоциативен речник*. Авторски колектив. Ю. Караулов, Е. Тарасов, Н. Уфимцева (ръководител), Г. Черкасова. Софийски университет „Св. Климент Охридски”, Руска академия на науките — Институт за руски език „В. В. Виноградов”. Университетско издателство „Св. Климент Охридски”. София, 2003. 148 с.
- БЕР, 1971: *Български етимологичен речник. Том I*. Редактор В л. Г е о р г и е в. Съставители В л. Георгиев, Ив. Гълъбов, Й. Заимов, Ст. Илчев. Издателство на БАН, София, 1971. 679 с.
- БЕР, 1995: *Български етимологичен речник. Том V*. Научни редактори: В л. Г е о р г и е в, И в. Д у р и д а н о в. Автори: В Анастасов, Л. Димитрова-Тодорова, У. Дукова, Й. Иванов, Д. Михайлова, О. Младенова, М. Рачева, Г. Риков, Л. Селимски, Т. Тодоров. Институт за български език — БАН. Академично издателство „Проф. Марин Дринов”, София, 1995. 1003 с.
- БЕР, 1999: *Български етимологичен речник. Том V*. Отговорен редактор И в. Д у р и д а н о в. Редактори М. Р а ч е в а, Т. А т. Т о д о р о в. Автори: В Анастасов, Л. Димитрова-Тодорова, У. Дукова, Й. Иванов, Е. Машалова, Д. Михайлова, О. Младенова, М. Рачева, Г. Риков, Л. Селимски, Т. Тодоров. Институт за български език — БАН. Академично издателство „Проф. Марин Дринов”, София, 1999. 860 с.
- БЕР, 2002: *Български етимологичен речник. Том VI*. Под редакцията на М. Р а ч е в а, Т. А т. Т о д о р о в. Автори на статиите: В. Анастасов, Хр. Дейкова, Л. Димитрова-Тодорова, Д. Михайлова, М. Начева, М. Рачева, Г. Риков, Л. Селимски, Т. Тодоров.

- Институт за български език — БАН. Академично издателство „Проф. Марин Дринов”, София, 2002. 886 с.
- Бояджиев, 2002: Т. Б о я д ж и е в. *Българска лексикология*. Издателска къща “Анубис”, 2002, София, 367 с.
- БТР, 1963: *Български тълковен речник*. Л. Андрейчин, Л. Георгиев, Ст. Илчев, Н. Костов, Ив. Леков, Ст. Стойков, Цв. Тодоров. Държавно издателство „Наука и изкуство”. Второ издание, София, 1963, 1021 с.
- Вежбицка, 1990: A. W i e r z b i s k a. The Meaning of Color Terms: Semantics, Cultures and Cognition. - In: *Cognitive Linguistics*. Vol. 1-1, 1990, pp. 99-150.
- Витковски, Браун, 1977: W i t k o w s k i, S., C. B r o w n. An Explanation of Color Nomenclature Universals. - In: *American Anthropologist*, 1977, pp. 50-57.
- Войнов, М., Вл. Георгиев, Б. Геров, Д. Дечев, Ал. Милев, Мл. Тонев, 1996: М и х. В о й н о в, В л. Г е о р г и е в, Б. Г е р о в, Д. Д е ч е в, А л. М и л е в, М л. Т о н е в. *Старогръцко-български речник*, фототипно издание на третото издание от 1943, © Б. Б о г д а н о в, Издателство “Отворено общество”, София, 1996, 917 с.
- Войнов, Милев, 1990: М и х. В о й н о в, А л. М и л е в. *Латинско-български речник*. Наука и изкуство, София, 1990. 830 с.
- Вътов, 2002: В. В ъ т о в. *Библията в езика ни. Речник на фразеологизмите с библейски произход*. Издателство „Слово”. Велико Търново, 2002. 525с.
- Гезениус, 1996: W. G e s e n i u s'. *Hebrew-Chaldee Lexicon to the Old Testament. A Dictionary Numerically Coded to Strong Exhaustive Concordance with Exhaustive English Index of more than 12 000 entries*. Baker Books, 1996. 919 p. The first edition of Gesenius' *Hebrew and Chaldee Lexicon published by Samuel Bagster and Sons in 1847q was used in the preparation of this edition*. Translation from “*Lexicon Manuale Hebraicum et Chaldaicum in Veteris Testamenti Libros*”. Немските издания стартират от 1910 г. и с подобрения излизат общо пет до смъртта на Гезениус през 1842 г. Изданието от 1996 г. обединява най-доброто от всички издания — на латински, немски и английски.
- Герганов и кол., 1984: Е. Г е р г а н о в и к о л. *Български норми за словесни асоциации*. Под общата редакция на Е. Герганов, Наука и изкуство, София, 1984.

- Гуденъф, 1964: E. G o o d e n o u g h. *Jewish Symbols in the Greece-Roman Period. Symbolism of the Dura Synagogue*. Vol. 9, Bollingen Series XXXVII, published by Bollingen Foundation, New York, Pantheon Books, a division of Random House, Inc., Random House of Canada — Toronto, 1964.
- Кон, 1975: M. C o h n. *Nouveau Dictionnaire Hébreu-Français*. Librairie Larousse, Paris, 1975, 776 p.
- Лейкъф, 1987: G. L a k o f f. *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. The University of Chicago Press, Chicago and London, 1987.
- Москович, 1969: В. М о с к о в и ч. *Статистика и семантика. Опы́т статистического анализа семантического поля*. Издательство “Наука”, Москва, 1969, 304 с.
- под ред. Петканова, 1982: *Стара българска литература, т. 1. Апокрифи*. Съставителство и редакция Д. П е т к а н о в а. Български писател, София, 1982. 431 с.
- Попова, 2005: Б. П о п о в а. Съдебният нагръдник (Хошен Мишпат) и племенните знамена на Израел. — Върв: в-к „Еврейски вестн”, бр. 14, 15 юли, 2005.
- Розенцвайг, 1961: M. R o s e n z w e i g. Comparisons among word association responses in English, French, German and Italian. - In: *American journal of psychology*, 1961, v. 74, № 3. По Москович, 1969.
- Рош и кол., 1976: E. R o s c h, C. M e r v i s, W. G r a y, D. J o h n s o n, P. B o u e s-V r a e m. Basic Objects in Natural Categories. - In: *Cognitive Psychology*, № 8, pp. 382-439.
- Русинов, 1996: Р. Р у с и н о в, Ст. Г е о р г и е в. *Лексикология на българския книжовен език*. Абагар, Велико Търново, 318 с.
- Халеви, 2002: З е в б е н Х а л е в и. *Пътят на кабалата*. Аратрон, София, 2002.
- Хайнцман, 2002: Р. Х а й н ц м а н. *Основен курс по философия. Т. 2 Философия на Средновековието*. Издателство ЛИК, София, 2002, 419 с. Превод от Richard Heinzman. *Philosophie des Mittelalters*. W. Kohlhammer GmbH, 1992.
- BibleWorks98: Copyright © 1998 BibleWorks, LLC.

БИБЛЕЙСКИ РЕЧНИЦИ И ЕНЦИКЛОПЕДИИ

БР, 1989: *Библейски речник*. Редактор: Л. Никифорова; богословска редакция: К. Златев; картографска редакция: проф. Н.

Шиваров. Издателство Нов Човек, 1994, 638 с. Превод от NEW CONCISE BIBLE DICTIONARY. Ed. D. Williams, Universities and Colleges Christian Fellowship. Inter-Variaty Press in Leicester UK, LION Publishing PLC, Sandy Lane West, Littlemore, Oxford, England, 1989.

РБС, 1995: *Речник на библейските символи*. Превод от Prepared by W. Stuard Owen. Revised and enlarged by Ph. Grist and R. Dowling, for Bulgarian edition — prof. N. Shivarov. Grace Publications Trust, London, 1992. Съставител проф. протопрезв. Н. Ш и в а р о в. Издателство “Нов човек”. София, 1995.

РКР, 1994: *Религиите (кратък речник)*. Будизъм, християнство, ислям. И. Камбуров — будизъм; Д. Попмаринов и К. Златев — християнство. Й. Пеев — ислям. Под общата редакция на Р. Радев. Фондация „Минерва”, София, 1994.

BAKER'S EVANGELICAL DICTIONARY OF BIBLICAL THEOLOGY: *Baker's Evangelical Dictionary of Biblical Theology*. Edited by Walter A. Elwell. Copyright © 1996 by Walter A. Elwell. Published by Baker Books, a division of Baker Book House Company, PO Box 6287, Grand Rapids, Michigan. Holman Bibles, a division of Broadman & Holman Publishers. This fresh rendering of God's Word is translated directly from the original biblical languages with a reader-friendly style geared to contemporary English usage. © 2001, Broadman & Holman Publishers, Lifeway Christian Resources 127 Ninth Avenue North, Nashville, TN 37234.

EASTON'S BIBLE DICTIONARY: M.G. E a s t o n M.A., D.D., *Illustrated Bible Dictionary*, Third Edition, published by Thomas Nelson, 1897. ASCII edition, 1988 Ellis Enterprises, Inc. Public Domain. Matthew George Easton (1823-1894). Към направеното от шотландския презвитерианец Ййстън, Franz Delitzsch добавя свои коментари.

HEBDIC/HEBDICFR/HEBDICRU - Hebrew-Aramaic and English Lexicon of the Old Testament (Abridged BDB-Gesenius Lexicon), by Francis Brown, D.D., D.Litt., S. R. Driver, D.D., D.Litt., and Charles A. Briggs, D.D., D. Litt., finished in 1906 and based upon Wilhelm Gesenius Lexicon Manuale Hebraicum et Chaldaicum in V. T. Libros, 1833 as translated into English from Latin and expanded by Edward Robinson, 1833-1854; and based upon Gesenius Thesaurus philologicus Criticus Linguae Hebraeae et Chaldaeae Veteris Testamenti as completed by E. Roediger, 1858; and based upon the latest German editions (about 1895) of Gesenius Neues Hebraeisch-Deutsches Handwoerterbuch. An abridgement (italicized classified definition information only; no cognate, passage, grammar, or

citation information -- which is mostly contained or reconstructable anyway in some of the other searchable databases such as the Hebrew Morphology WTM) tied to Englishman-Strong OT Numbering System and combined and keyed to page numbers in TWOT.

ISBE - The International Standard Bible Encyclopedia, 1915, 1st Edition (in Folio Views format for 4.0 BibleWorks) from Dr. Stanley Morris, 1997. ISBE, The International Standard Bible Encyclopedia, 1915, 1st Edition (in Folio Views format for 4.0 BibleWorks) from Dr. Stanley Morris, 1997. Джеймс, 1939: ISBE, The International Standard Bible Encyclopedia, James Orr, M.A., D.D. General Editor, John L. Nuelsen, D.D., LL.D. Edgar Y. Mullins, D.D., LL.D., Assistant Editors Morris O. Evans, D.D., PhD. Managing Editor, Melvin Grove Kyle, D.D., JJ.D. Revising Editor, Copyright, 1939, by Wm. B. Eerdmans Publishing Co. (now in public domain).

JEWISH ENCYCLOPEDIA. - Funk & Wagnalls Company. New York, 1912. **Jewish Encyclopedia.com** website contains the complete contents of the 12-volume Jewish Encyclopedia, which was originally published between 1901-1906. The Jewish Encyclopedia, which recently became part of the public domain, contains over 15,000 articles and illustrations.

NAVES - Nave Topical Bible by Dr. Chap. Orville J. Nave, U. S. Army, ASCII edition Copyright (c) 1990 by Ellis Enterprises, Inc.

Torrey's TOPICAL TEXTBOOK - *Torrey's Topical Textbook* съдържа 628 теми, които са свързани с други интернет източници (Reuben Archer T o r r e y - 1856-1928). Конкордансът обхваща 20 000 теми и подтеми по библейски обекти и въпроси. Тази HTML версия на R.A. Torrey's Topical Textbook е създадена от Word Weaver и използва информация извлечена от R.A. Torrey's Topical Textbook модул. Неизвестен автор, няма авторски права. За публична употреба. (1856-1928).

TWOT – The Theological Wordbook of the Old Testament, by R. Laird Harris, Gleason L. Archer Jr., Bruce K. Waltke, originally published by Moody Press of Chicago, Illinois, Copyright (c) 1980. Extensive articles on the most significant theological words in the Old Testament, including a few OT names. 2552 Hebrew word studies and 515 Aramaic word studies, each article grouping together one or more related words (verbal root with its related nouns, adjectives, and so on). These important Hebrew and Aramaic words were studied by 46 evangelical scholars, who, although of different denominational and exegetical traditions, all hold the same high view of the truthfulness of the Bible and the reliability of its text. These

contributors studied these words from the viewpoint of biblical usage, etymological background, comparison with cognate languages, translations in the ancient versions, synonyms, antonyms, and theological significance, and also usage in passages of special difficulty.

Ñìèò, 1901: W. S m i t h. *Smith`s Bible Dictionary*, www.biblestudytools.net/Dictionaries/SmithsBibleDictionary/smt.cgi?number=T3267